

**T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**

**YARATICI DRAMANIN İLKÖĞRETİM 4. SINIF İNSAN
HAKLARI, YURTTAŞLIK VE DEMOKRASİ
DERSİNDE KULLANILMASI
(Yüksek Lisans Tezi)**

Ferhat ALATAŞ

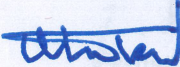
**Doç. Dr. İlhan TURAN
Danışman**

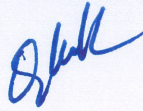
**RİZE
2019**

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, [Temel Eğitim] Ana Bilim Dalında, [Ferhat ALATAŞ] tarafından hazırlanan *[Yaratıcı Dramanın İlköğretim 4. Sınıf İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Dersinde Kullanılması]* başlıklı bu çalışma, [10/07/2019] tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle başarılı bulunarak jürimiz tarafından [Yüksek Lisans Tezi] olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Ayşegül OĞUZ NAMDAR (Kabul/Red)

Üye (Danışman) : Doç. Dr. İlhan TURAN (Kabul/Red)

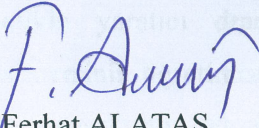
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Özlem ULUKALIN (Kabul/Red)

11 / 8 / 2019

Doç. Dr. Ahmet YANIK
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu tezdeki bütün bilgileri etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yaptığımı bildiririm. İfade ettiklerimin aksi ortaya çıktığında ise her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 10.07.2019

Ferhat ALATAŞ

ÖNSÖZ

Yaratıcı drama, kişinin kendini kolaylıkla ifade edebileceği yöntemlerden bir tanesidir. İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi ise kişileri toplumsal hayata hazırlamaya, toplum içerisinde nitelikli bir kimlik kazanmasına olanak sağlar. Bu araştırmada öğrencilerin etkin vatandaş olma konusunda, yaratıcı drama yönteminin 4. Sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinin öğretiminde etkili olup olmadığı ve yaratıcı drama yönteminin bu ders kapsamında öğrenci başarısına etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Böylelikle yaratıcı drama yönteminin 4. Sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinin öğretiminde etkili olup olmadığı ve yaratıcı drama yönteminin bu ders kapsamında öğrenci başarısına etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersine karşı gösterilen tutumlarının ve bu dersteki akademik başarılarının ön-test son-test ve etkin vatandaşlık test puanları bakımından anlamlı bir şekilde fark olup olmadığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Bu anlamda çalışmamın her aşamasında akademik desteğini esirgmeden çalışmamın başından sonuna kadar bütün samimiyeti ile yanımda olan, geri bildirimle sabırla dönüt veren ve hedeflerimde başarabileceğim inancını hissettiren tez danışmanım Doç. Dr. İlhan TURAN'a

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca kendilerinden çok şey öğrendiğim Prof. Dr. Yılmaz GEÇİT, Doç. Dr. Adem BELDAĞ ve Doç. Dr. Selami YANGIN'a

Araştırmanın yürütme aşamasında desteklerini esirgemeyen sınıf öğretmeni Nurten KİP ve Duygu YILDIRIM ve öğrencilerine

Yüksek lisans öğrenimine beraber başladığımız ve araştırma sürecinde fikir alışverişinde bulunduğumuz Sinan ŞAHİN, Ayşe Nur BÜLBÜL, Sebahat ÇORAPÇI ve dil çevirisinde yardımcı olan sevgili Öznur ÖZMEN'e

Misafirperverliği ile bana kapılarını açan ve desteğini tüm samimiyeti ile hissettiren sevgili Hasan BASKIN'a

Eğitim đđretim hayatım boyunca beni motive eden emeğini, sabrını ve fedakârlığını esirgemeyen, destekleri ile bana g veren; babam şimşek ALATAş, annem Nuran ALATAş, abim Adil ALATAş ve kız kardeşim Melike ÇUKURLU'ya teşekkür ederim,

Bu çalışmamda hayatıma girdiği andan itibaren desteğini esirgemeyen ve yüksek lisans eğitim sürecinin her aşamasında yanımda olan hayat arkadaşım, her türlü teşekkürün yetersiz kalacağı sevgili eşim Sema KARATAş ALATAş ve yakın zaman sonra hayatımıza tatlı bir esinti olacak olan oğlumuz Rüzgâr'a armağandır.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	2
ETİK BEYAN	3
ÖN SÖZ	4
İÇİNDEKİLER	6
ÖZET	9
ABSTRACT.....	10
KISALTMALAR	11
TABLolar LİSTESİ.....	12
GİRİŞ	14

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	21
1.1.1. İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi	21
1.1.1.1. İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Dersinin Amaçları	22
1.1.1.2. İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Dersinin Temel Yaklaşımları ve Yapısı.....	23
1.1.1.2.1. Temalar	23
1.1.1.2.2. Beceriler.....	24
1.1.2. Yaratıcı Drama	25
1.1.2.1. Drama Nedir	25
1.1.2.2. Yaratıcı Drama Kavramı	26
1.1.2.3. Yaratıcı Dramanın Genel Özellikleri	26
1.1.2.4. Yaratıcı Dramanın Çeşitleri.....	27
1.1.2.5. Yaratıcı Dramanın Aşamaları.....	28

1.1.2.6. Yaratıcı Dramada Kullanılan Teknikler	29
1.1.2.7. Yaratıcı Dramanın Tarihsel Gelişim Süreci	31
1.1.3. İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi ve Yaratıcı Drama	32
1.1.4. Yaratıcı Drama İle İlgili Araştırmalar	32
1.1.4.1. Ulusal Çalışmalar	32
1.1.4.2. Uluslararası Çalışmalar	35
1.2. YÖNTEM	37
1.2.1. Araştırmanın Modeli	37
1.2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	37
1.2.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları.....	38
1.2.3.1. Kişisel Bilgi Formu	39
1.2.3.2. Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları Dersi Akademik Başarı Testi.....	39
1.2.3.3. Etkin Vatandaşlık Ölçeği.....	44
1.2.5. Araştırmanın Uygulama Süreci.....	45
1.2.6. Verilerin Analizi.....	47
1.2.6.1. Nicel Verilerin Analizi	47
1.2.6.2. Nitel Verilerin Analizi.....	48

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. BULGULAR.....	49
2.1.1. Çalışmadaki Gruplara Ait Demografik Veriler.....	49
2.1.2. Uygulama Süreci.....	53
2.1.3. Nicel Verilere İlişkin Bulgular.....	53
2.1.3.1. Akademik Başarı Testine İlişkin Bulgular	53
2.1.3.2. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Etkin Vatandaşlık Ölçeği Ön Test Puanlarının Karşılaştırılması.....	54
2.1.3.3. Deney ve Kontrol Grubunun Etkin Vatandaşlık Ölçeği Son Test Puanlarının Karşılaştırılması	54
2.1.3.4. Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Ön Test Puanlarının Karşılaştırılması	55

2.1.3.5. Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Son Test Puanlarının Karşılaştırılması	56
2.1.4. Nitel Verilerden Elde Edilen Bulgular	57
2.2. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	63
KAYNAKLAR	68
EKLER.....	78
ÖZGEÇMİŞ	113

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Anabilim Dalı: Temel Eğitim

Tez Türü: Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. İlhan TURAN

Hazırlayan: Ferhat ALATAŞ

Yıl: 2019

Sayfa Sayısı: 113

ÖZET

YARATICI DRAMANIN İLKÖĞRETİM 4. SINIF İNSAN HAKLARI, YURTTAŞLIK VE DEMOKRASİ DERSİNDE KULLANILMASI

Bu araştırma, Kasım 2017-Ocak 2018 tarihleri arasında Kayseri İlinin Kocasinan İlçesi'nde bulunan bir ilkokulda yapılmıştır. 4. Sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde “Hak, Özgürlük ve Sorumluluk - Adalet ve Eşitlik” ünitesinin yaratıcı drama yöntemi ile işlenebilirliği araştırılmıştır. Böylelikle öğrencilerde etkin vatandaş olmada, yaratıcı drama yönteminin 4. Sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinin öğretiminde etkili olup olmadığı ve yaratıcı drama yönteminin bu ders kapsamında öğrenci başarısına etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Deney grubunda yaratıcı drama yöntemiyle hazırlanmış ders planları ile öğretim gerçekleştirilirken, kontrol grubundaki öğrencilere programın ön gördüğü yöntem ve tekniklerle öğretim yapılmıştır. Deney grubu için uygulanan ders planları uzman görüşü doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Araştırmada Etkin Vatandaşlık Ölçeği ve Öğrenci Başarı testlerinden elde edilen veriler çalışmada kullanılmış ayrıca yaratıcı drama ile ilgili öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Araştırma sonuçlarından elde edilen bulgular; yaratıcı dramanın İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde bir yöntem olarak kullanımının öğrencilerde ders başarısını ve öğrenilen bilginin kalıcılığı üzerinde olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

. **Anahtar Sözcükler:** Yaratıcı Drama, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Başarı, Etkin Vatandaşlık

Recep Tayyip Erdogan University Graduate School of Social Sciences

Department: Primary Education

Thesis Type: Master Thesis

Supervisor: Doç. Dr. İlhan TURAN

Author: Ferhat ALATAŞ

Year: 2019

Pages:113

ABSTRACT

THE USE OF CREATIVE DRAMA IN 4TH GRADE HUMAN RIGHTS, CİTİZENSHIP AND DEMOCRACY COURSE

This research was conducted between November 2017 and January 2018 in an elementary school in Kocasinan district of Kayseri. In the 4th Grade Human Rights, Citizenship and Democracy course, “Rights, Freedom and Responsibility - Justice and Equality” unit was researched on creative drama method. Thus, it is aimed to determine whether the creative drama method is effective in teaching 4th grade Human Rights, Citizenship and Democracy course and the effect of creative drama method on the achievement of the students in this course. In the research, quasi-experimental design with pre-test and post-test control group, one of the quantitative research methods, was used. In the experimental group, while teaching was carried out with lesson plans prepared with creative drama method, the students in the control group were taught with the methods and techniques prescribed by the program. The lesson plans for the experimental group were prepared by the researcher in accordance with the expert opinion. In the research, the data obtained from the effective citizenship scale and student achievement tests were used in the research and also, the opinions of the students about creative drama were learned. Findings obtained from the research results; The use of creative drama as a method in Human Rights, Citizenship and Democracy course has a positive effect on the success of the course and the permanence of the knowledge learned.

Key Words: Creative Drama, Human Rights, Citizenship and Democracy, Success, active citizenship

KISALTMALAR

Akt.	: Aktaran
A.	: Akademi
Bk.	: Bakınız
Çev	: Çeviren
Doç.	: Doçent
Dr.	: Doktor
Diğ	: Diğerleri
Ed.	: Editör
f	: Frekans
MEB.	: Milli Eğitim Bakanlığı
N (n)	: Öğrenci Sayısı
Ö	: Öğrenci
p	: Anlamlılık Düzeyi
r	: Madde Ayırt Edicilik İndeksi
sd.	: Serbestlik Derecesi
s.	: Sayfalar
ss.	: Standart Sapma
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)
Vb.	: Ve benzeri
Vd.	: Ve diğerleri
$\bar{X}$	: Aritmetik Ortalama

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları	38
Tablo 2. Soruların Madde Güçlük ve Madde Ayırt Edicilik Yorumları.....	39
Tablo 3. Akademik Başarı Testi Madde Ayırt Edicilik ve Güçlük İndeksi.....	40
Tablo 4. Akademik Başarı Testi Kazanımlara Göre Soru Dağılımı	41
Tablo 5. Akademik Başarı Testi Kazanımlara Yönelik Belirtke Tablosu	42
Tablo 6. Öğretmenlerin Uygunluk Açısından Maddelerle İlgili Görüşleri	43
Tablo 7. Hak, Özgürlük ve Sorumluluk – Adalet ve eşitlik Öğrenme Alanı Kazanımları ve Ders Saatleri	46
Tablo 8. Normallik Testi Analizleri.....	47
Tablo 9. Çalışmada Yer Alan Öğrencilere Ait Demografik Veriler.....	50
Tablo 10. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Etkin Vatandaşlık Ölçeği Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	54
Tablo 11. Deney ve Kontrol Grubu Etkin Vatandaşlık Ölçeği Son Test Puanlarına İlişkin Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	55
Tablo 12. Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	55
Tablo 13. Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Son Test Puanlarına İlişkin Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	56
Tablo 14. Öğrencilerin Yaratıcı Drama Etkinliklerinden beğendikleri ve beğenmedikleri etkinliklere İlişkin öğrenci Görüşleri	57
Tablo 15. Konuları Öğrenmelerini Kolaylaştırması Açısından Düşüncelerine İlişkin Öğrenci görüşleri.....	58

Tablo 16. Yaratıcı Drama Etkinliklerinden Hangilerinde Zorlandıklarına İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	59
Tablo 17. Öğrencilerin Yaratıcı Drama Yönteminin Eğlenceli Yönlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	60
Tablo 18. Öğrencilerin Arkadaşları ile İletişim Açısından Yaratıcı Drama Etkinliklerin Sağlamış Olduğu Katkıları İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	61
Tablo 19. Öğrencilerin Yaratıcı Drama Yöntemiyle İşlenen Derslerin Diğer Yöntemlerle İşlenen Derslerle Karşılaştırmasına İlişkin Görüşlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	62

GİRİŞ

Tez çalışmasının bu başlığı altında çalışmanın problem durumu, amacı, alt amaçları, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tezde adı geçen bazı önemli kavram ve tanımlar yer almaktadır.

2017 İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Öğretim Programı

Öğretim Programı'nın Genel Amaçları

İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı; insan haklarının korunmasını amaç edinen ve nasıl uygulanabileceğini bilen aynı zamanda yaşadığı durumlarda kendisini, diğerlerini ve “bizim olanı” kollama yolunu bilen bireyler yetiştirmeyi ve bununla beraber öğrencilere kavramsal bilginin öğretilmesinin yanında insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi ile ilgili temel değerleri kazandırmayı ve öğrencilerin bu bilgi ve değerleri bir yaşam biçimi ve kültür hâline getirmelerini sağlamaktır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017).

Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar;

İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programının uygulanmasında bazı hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir, bu hususlar:

- 1 İnsan hakları, yurttaşlık ve demokrasiye ait olan kavramların birbiriyle bağlantılı olarak ele alınmalıdır.
- 2 Birlikte yaşama kültürünün sadece devletin, bayrağın, toprağın ve vatanın birliği ile mümkün olacağının altı çizilmelidir.
- 3 Öğretmen, öğrencilerin insani, evrensel, manevi, milli ve kültürel değerlerini pekiştirmeli ve Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarının yerine getirilmesi konusunda öğrencilere iyi bir model ve iyi bir yol gösterici olmalıdır.

- 4 Gerekli durumlarda Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi temel belgeler kullanılmalıdır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017).

Öğretim Programında Rehberlik

Kişide var olan gizilgüçlerin, yeteneklerin, kapasitenin ortaya konması, kullanılması ve geliştirilmesi amacıyla bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etmek öğretim programlarında rehberlik çalışmalarının nihai amacını oluşturmaktadır.

Temel eğitimi tamamlayan öğrencilerden;

- Okula ve çevreye etkin olarak uyum sağlamaları,
- Potansiyellerini tam olarak kullanıp eğitsel başarılarını artırmaları,
- Kendilerini tanımaları, kabul etmeleri ve geliştirmeleri,
- Başkalarını anlamaları, kabul etmeleri ve kişiler arası etkileşim becerilerini geliştirmeleri,
- Topluma karşı olumlu anlayış ve tutum geliştirmeleri,
- Hayatını güvenli ve sağlıklı sürdürmek için olumlu tutum ve davranışlar geliştirmeleri, beklenmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017).

Bu nedenle İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinin öğretim programındaki rehberlik çalışmalarının amaçlarını gerçekleştirmede, yaratıcı drama yöntemi etkili olabileceğinden dolayı ders sürecinde yöntem olarak Yaratıcı Drama yöntemini kullandık.

Öğretim Programı'nın Yapısı

2017 Öğretim Programı toplam altı üniteden oluşmaktadır; İnsan Olmak, Hak, Özgürlük ve Sorumluluk, Adalet ve Eşitlik, Uzlaş, Kurallar, Birlikte Yaşama üniteleridir.

Her ünite kendi içerisindeki değerleri kapsayarak İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasiye ilişkin bilgi, beceri ve eylemi içinde barındıracak şekilde oluşturulmuştur. Bu yaklaşıma göre okullar sadece öğrencilerin yetişkinliğe hazırlandığı bir mekân olmamakla beraber, bütün öğrencilerin hep birlikte keyifli zamanlar geçirdiği yerdir. Bu beraberlik öğrencilere birbirlerinden öğrenme olanağı

verirken bulunulan mekân da birçok sosyal beceriler kazanırlar (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017).

İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Ders Kitaplarındaki Etkinliklerde Yaratıcı Drama Yöntemine Yer Verilme Durumuna İlişkin Bulgular

İlköğretim 4. sınıf İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi ders kitaplarında, yaratıcı drama yöntemine ne oranda yer verildiğini öğrenmek için ders kitabı incelenmiş ve hiçbir öğrenme alanında yaratıcı dramanın kullanılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Program incelendiğinde öğretmenlerin ders işleme yöntemleri ile ilgili her hangi bir yöntem belirtilmemiştir. Öğretim programındaki rehberlik başlığı gözden geçirildiğinde bu derste uygulanacak öğretim tekniklerinden biri de yaratıcı drama olduğu görülmektedir.

Problem Durumu

Demokrasi ve insan hakları birbirinden ayrılmaz iki önemli koşuldur. Demokrasi, demokratik bir toplumda, insan haklarının kollanması ve haklara saygı gösterilmesi ile devam ettirilebilir. Birleşmiş Milletler (BM) ve UNESCO, 1993 yılında Kanada'nın Montreal Şehri'nde organize edilen İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi Uluslararası Kongresi ile Malta ve Viyana kongrelerinde demokrasi eğitiminin tüm dünyada bir insan hakkı olduğu vurgulamışlardır (Gülmez, 2001).

İnsan hakları eğitiminin genellikle kişilerin haklarını öğrenmeleri, en iyi şekilde kullanmaları ve korumaları aynı zamanda kişilerin haklarını en iyi şekilde geliştirmeleri amacı ile verilen eğitim olarak tanımlanır (Karaman-Kepenekçi, 2008). İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi kapsamında insan olmak, hak, özgürlük ve sorumluluk, adalet ve eşitlik, uzlaş, kurallar, birlikte yaşama olmak üzere altı üniteden oluşmaktadır. İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda; insani değerleri özümseyen, hak ve özgürlüklerin en iyi şekilde kullanılması amacıyla bütün sorumlulukları üstlenen, insan hakları ve demokrasi kültürünün daha yüksek seviyelere ulaştırılabilmesi için adaleti ve eşitliği savunan, birlikte yaşama koşullarının en iyi şekilde iyileştirilmesi ve geliştirilmesi için sorumluluklar

üstlenen bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017).

Çocuklar için yaratıcı drama eğitimleri, çocuğun kişisel gelişimini direkt etkileyen; çocukların bilişsel, devinışsel ve duyuşsal becerilerini geliştirmek için yaparak, yaşayarak öğrenme ve bunun yanında yaratıcılıklarını geliştirecek doğaçlamaya dayanan bir çalışmalardır. Yaratıcı drama eğitimi süreci boyunca öğrencilerin bedensel ve zihinsel; problem çözme, empati, sözel/sözsüz ifade becerilerini geliştirecek çalışmalar yapılmaktadır. Eğitim esnasında yaratıcılığı ortaya çıkarmak için öğretimi yaratıcılık etkinlikleri ile gerçekleştirmeyi esas alan yaratıcı drama yönteminden faydalanmak gerekmektedir. Ezberciliğin yerine, yaparak yaşayarak öğrenmeyi amaçlayan yaratıcı drama etkili bir yöntem olarak öğretim sürecinde tartışılmaya başlanmıştır. Bilginin kazanılması yani bilişsel alandaki bir öğrenmenin gerçekleşmesi ve kalıcı hale gelmesi için yaşantılarla ilişkilendirilmesi gereklidir.

Araştırmanın temel problemini “İlkokul insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin etkin vatandaş olma ve öğrencilerin akademik başarısına etkisi nedir? ” sorusu oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, İlköğretim 4. Sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde Birlikte Yaşama ünitesinin drama yöntemi ile işlenebilirliği araştırılmıştır. Böylelikle yaratıcı drama yönteminin 4. Sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinin öğretiminde etkili olup olmadığı ve yaratıcı drama yönteminin bu ders kapsamında öğrenci başarısına etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Alt Amaçlar

Araştırmanın alt amaçları;

1. İlkokul 4. sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde Hak Özgürlük ve Sorumluluk - Adalet ve Eşitlik ünitelerinin drama yöntemi etkinliklerinin uygulandığı deney grubu ve bu uygulamalardan bağımsız tekniklerin uygulandığı kontrol grubu öğrencileri arasında İnsan Hakları, Yurttaşlık ve

Demokrasi dersinde ön test başarı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek,

2. İlkokul 4. sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde Hak Özgürlük ve Sorumluluk - Adalet ve Eşitlik ünitelerinin drama yöntemi etkinliklerinin uygulandığı deney grubu ve bu uygulamalardan bağımsız tekniklerin uygulandığı kontrol grubu öğrencileri arasında İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde son test başarı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek,

3 İlkokul 4. sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde Hak Özgürlük ve Sorumluluk - Adalet ve Eşitlik ünitelerinin drama yöntemi etkinliklerinin uygulandığı deney grubu ve bu uygulamalardan bağımsız tekniklerin uygulandığı kontrol grubu öğrencileri arasında İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde Etkin Vatandaş ön test tutum puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını araştırmak,

4 İlkokul 4. sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde Hak Özgürlük ve Sorumluluk - Adalet ve Eşitlik ünitelerinin drama yöntemi etkinliklerinin uygulandığı deney grubu ve bu uygulamalardan bağımsız tekniklerin uygulandığı kontrol grubu öğrencileri arasında İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde Etkin Vatandaş son test tutum puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını araştırmak,

5 Yaratıcı drama yöntemine dayalı olarak hazırlanan etkinliklere ve ders işleniş şekline yönelik öğrenci görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Demokrasi ve İnsan Hakları günümüzde tüm dünyayı etkileyen değerler olarak düşünülür ve gün geçtikçe önemi ve değeri artmaktadır. Demokratik hak ve özgürlüklerinin farkında olup bunları uygulayabilen, insan haklarına saygılı nesillerin yetiştirilmesi ancak aileden başlayarak okulda alınan uzun, planlı ve kararlı bir eğitimin sonucunda gerçekleşebilir.

Eğitim yoluyla bireylerin farklı düşünme, algılama, gözlem, ve değerlendirme yapabilme gücü geliştirilmelidir. Yaratıcı drama yöntemi kişinin bu özelliklerinin meydana gelmesini aynı zamanda gelişmesini destekleyecektir.

Bundan dolayı hem okul hem de okul dışı öğrenme yöntemlerinde yaratıcı drama gereklidir. Yaratıcı drama, herhangi bir metne bağlı kalmaksızın, katılımcıların kendi yaratıcılıklarını kullanarak ortaya koydukları öznel anıları, özgün düşünceleri, eylem durumlarını canlandırma ve doğaçlama yapma olarak tanımlanmaktadır (San, 1998). Bu nedenle yaratıcılığın açığa çıkmasında oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Bu çalışma ile 4. Sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde yer alan Adalet ve Eşitlik-Hak, Özgürlük ve Sorumluluk ünitesinin drama yöntemi ile öğrencilerde yaratıcılığı ve hayal gücünü harekete geçirmek ve sosyal bir birey olarak çevresiyle sağlıklı iletişim kurması aynı zamanda ifade ve özgüven yeteneğinin gelişimi amaçlanmıştır. Bu nedenle öğrencilerin dersi pasif bir şekilde dinlemesi yerine, derse daha etkin bir şekilde katılım sağlayarak, bu dersi daha verimli ve eğlenceli hale getirip, öğrenci başarısını önemli ölçüde etkilemesi ve öğrencilerin bu üniteye yer alan kazanımları içselleştirmelerini sağlaması açısından önemlidir.

Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın varsayımları şu şekildedir:

1. Kontrol ve deney grubu öğrencileri başarı ve tutum ölçek maddelerini yanıtlarken sorulara objektif bir şekilde yanıtlamışlardır.
2. Kontrol ve deney grubu öğrencileri bilişsel gelişimleri bakımından normal öğrencilerden oluşmaktadır.
3. Araştırmada kullanılan akademik başarı testi ve etkin vatandaşlık ölçeği veri toplamak için yeterlidir.
4. Çalışmanın kuramsal ve yöntemsel olarak geçerli temeller oluşturması için ulaşılan ve araştırılan literatür yeterlidir.
5. Etkin vatandaşlık tutumunu ve akademik başarıyı ölçmek için 6 haftalık uygulama süreci yeterlidir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma grubundaki İlkokul 4. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır. Çalışma 4. Sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi üzerinde Kasım 2017- Ocak

2018 tarihlerinde araştırma yapılan ünite (Hak, Özgürlük ve Sorumluluk/Adalet ve Eşitlik) ile sınırlıdır. Araştırma, yurt dışı ve yurt içi ulaşılan makale, bildiri, kitap ve internet web siteleri ile sınırlıdır. Nitel veriler İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Dersinde Yaratıcı Drama Yönteminin Kullanılmasının, Öğrenci Görüşlerine Etkisi adlı formdaki cevaplarıyla sınırlıdır.

Tanımlar

Vatandaşlık: Belirli bir devletle kişi arasındaki karşılıklı hak, görev ve yükümlülük ilişkilerini belirleyen hukuksal bağdır (Aybay, 2006:4).

Demokrasi: Dünyadaki tüm üye veya vatandaşların, organizasyon veya devlet politikasına yön vermede eşit hakka sahip olduğu bir tür yönetim biçimidir. Diğer şekliyle demokrasi, insanların seçimlerde oylarını vererek kendi yöneticilerini seçtikleri bir hükümet sistemidir (Munck, 2014).

İnsan Hakları: İnsan hakları, insan davranışının belirli standartlarını tanımlayan ve uluslararası hukukta doğal ve yasal haklar olarak düzenli olarak korunan ahlaki ilkeler veya normlardır. Irk, cinsiyet, din, milliyet, ekonomik veya sosyal ya da siyasi statü ayrımı gözetmeksizin tüm insanlara tanınan, insanın insan olmasından doğan, insan onurunun bir gereği olarak sahip oldukları vazgeçilemez, devredilemez ve devlet düzeni tarafından korunması gereken hakların tümüne denir (Hodgkin ve Newell, 2002).

Drama: Drama, diyalog ve performans yoluyla oluşturulan kurgusal bir temsil biçimidir. Bazı eylemlerin taklidi olan edebi türlerden biridir. Drama ayrıca tiyatro, televizyon, radyo ve film için yazılmış bir oyun türüdür (Özdemir ve Çakmak, 2008).

Yaratıcı Drama: Yaratıcı drama; bir grubu oluşturan üyelerin yaşama tecrübelerinden yola çıkarak, bir amacın, düşüncenin, doğaçlama, rol oynama (rol alma) gibi tekniklerden faydalananarak, canlandırılmasıdır. Diğer bir ifadeyle yaratıcı drama, çocukların akademik ve sosyal becerileri geliştirmelerine yardımcı olabilecek alternatif bir tiyatro tekniğidir (Guli, 2004).

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1.1. İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi

Demokrasiyle yönetilen toplumlarda, vatandaşların görev ve sorumluluklarını bilmesi, demokrasiyi, bireysel hakları ve özgürlükleri benimsemesi ve onları bir yaşam tarzı haline getirmesi beklenir. Bu nedenle, kurumlar, vatandaşlık, demokrasi ve insan hakları konusunda eğiterek, sorumluluklarını bilen, hak ve özgürlüklerini koruyan bireyleri yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Vatandaşlık eğitiminin hedeflerine ulaşması için öğrenciler, sosyal alanlarda fikir sahibi olabilmelidirler. (Guérin vd., 2013). Yerel, ulusal ve uluslararası alanlarda önemli roller alabilmeli, haklarını ve sorumluklarını, ekonomiyi, demokratik kurumları öğrenmeli ve ırk, din ve dil ayrımı gözetmeksizin tüm kimliklere saygılı olmalı (DfEE, 1999), akabinde karar alabilen ve karar verme süreçlerine katılabilen sorumluluk sahibi bireyler olarak yetiştirilmelidirler (Naval vd., 2002; Schulz vd., 2011).

Demokrasi eğitimi, öğretmen ve öğrenciler arasındaki bilgi akışında, birlikte hareket etmeye, öğrencilerin değerlerine, birlik beraberliğine, kişiliğe değer ve önem veren eğitimidir (Oğuzkan, 1981: 46). Demokrasi eğitimi ile insan hakları ve özgürlükleri özümsemiş, yasalara saygılı ve sorumluluklarını bilen (Gülmez, 2001) aynı zamanda demokratik değerleri benimseyen ve sahip çıkan vatandaşların yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

Modern demokrasi anlayışının temelinde insan hak ve özgürlüklerinin tanınıp, korunup kollanması vardır. Bu nedenle kişiler hak ve özgürlüklerini bilmeli ve içselleştirmeli aynı zamanda başkalarının hak ve özgürlüklerine de saygı göstermeli ve demokratik etkin vatandaş olarak yetiştirilmelidirler.

1.1.1.1. İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Dersinin Amaçları

Vatandaşlık Bilgileri dersi, bilgi verici bir ders olmaktan ziyade, öğrencilere belirli düşünce ve davranışları kazandırmayı amaçlayan bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır.

Örgün eğitim kapsamında düşünüldüğünde, küçük, büyük tüm seviyedeki öğrencilerde insan haklarına saygı ve haklarını koruma bilincini geliştirmek amacıyla uygun metotlarla verilen eğitime insan hakları eğitimi denir.

İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi eğitimi, yalnızca insan haklarına saygılı ve demokratik bir okul ortamında pratik yapılarak öğrenilebilir (Güven, 2008).

Vatandaşlık ve insan hakları eğitimi, sadece insan hakları ilkelerinin öğretimiyle sınırlı değil, bunun yanında vatandaşlık ve insan haklarının öğretimini engelleyen etkenleri yok etmenin yöntemlerini de göstermeye çalışır.

Bu programla öğrencilerin;

- Ortak değerlerimizi koruyup kollayan ve değerlerimizin geliştirilmesinin önemini algılamaları,
- Bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan bireylerin temel hak ve özgürlüklerini kullanarak sorumluluklarını yerine getirmelerinin sağlanması
- Demokratik katılımın ve demokratik yaşamın önemini anlayarak, kişisel ve toplumsal sorunların çözümünde rol almaları
- Demokrasi bilincine sahip bir birey olarak demokrasiyi yaşam biçimi haline getirmeleri
- Atatürk ilke ve inkılâpların önemini kavrayarak demokratik bir Türkiye Cumhuriyeti Devletine katkı sağlamaları,
- İnsanlığın bir parçası olma bilinciyle, hem ilkesini hem de dünyayı ilgilendiren konularda duyarlı bir tavı sergilemeleri amaçlanmaktadır. (MEB,2010).

Demokratik değerleri ve bunlarla ilgili konuları müfredata koymak çoğu zaman öğrencilerde demokrasi kültürünün oluşmasında yeterli olmamaktadır.

Gerçek değişim sınıftaki öğretmeni için içine sokulduğu zaman gerçekteşebilmektedir. Öğretmen sadece müfredat programlarında var diye demokrasinin değerleri ile ilgili konuları işler ve kendisi sınıf içerisindeki davranışları ile öğrencilere bu değerleri yaşatmaz ise değerlerin bireyler tarafından içselleştirilmesi biraz zor gözükmeğtedir.

Bu nedenle, Vatandaşlık ve İnsan Hakları bilincinin eğitsel yöntemlerle geliştirilebilmesi için çaba sarf etmek gerekir. Vatandaşlık bilincinin gelişebilmesi eğitim sürecinde faydalanılan dersler ve etkinliklere bağlıdır. İlkokul düzeyinde yer alan İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersi bu amaca ulaşmak için yararlanılan dersler arasındadır. İnsan Hakları eğitimi, bireyin edilgen kimliğinden ayrılarak etkin, katılımcı bir yurttaş kimliği kazanmasını, sivil toplumun ve sonuç olarak demokrasinin katılımcı özelliğinin geliştirilip güçlendirilmesine neden olacaktır (Gölmez,1998:2-3).

1.1.1.2. Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları Dersinin Temel Yaklaşımları ve Yapısı

Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi Öğretim Programının hazırlanmasında öğrenciyi merkezine alan, etkinlik temelli ve çoklu zekâ kuramı gibi yaklaşımlar etkili olmuştur. Doğrudan bilgi aktarmanın aksine bilgiyi öğrencilerin bizzat kendilerinin yapılandırdığı bu yaklaşım aynı zamanda öğrencinin, bilgiye dönüştürdüğü verileri derste öğrendikleri bilgilerle ilişkilendirmesine katkı sağlamaktadır.

Programın içerisinde yer alan genel amaçlar ve kazanımlarla birlikte bir takım değerlerin ve çeşitli temel becerilerin verilmesi, öğrencilerin yaptıkları etkinlikler ve bu kazanımları yöntemiyle, bu becerileri ve değerleri edinmeleri amaçlanmıştır. Program, ilkokul düzeyindeki diğer derslerde öğrencilere kazandırılması amacıyla tasarlanan 8 becerinin yanında, kendine özgü bazı becerileri de kazandırmayı amaçlamaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2010).

1.1.1.2.1. Temalar

Vatandaşlık demokrasi ve insan hakları dersinin temel yaklaşımları ve yapısının sahip olduğu belli temalar bulunmaktadır. Demokratik sistem ve yaşayan

demokrasi, insan hak ve özgürlükleri, demokrasiyi yaşamak: aktif vatandaşlık, çeşitliliğe çoğulcu bakış ve barış ve uzlaşma gibi ana temalar bulunmaktadır. Temalarda işlenen temel kavramlar demokrasi, demokratik vatandaş, demokratik sistem, demokrasi kültürü, , eleştirel düşünme, iletişim, eşitlik, özgürlük, adalet, hoşgörü, farklılıklara saygı, çoğulculuk, çeşitlilik, toplumsal cinsiyet, ön yargı, sosyal dışlama, ayrımcılık, değer, kalıp yargı, dezavantajlı gruplar, engellilik, barış, uzlaşma, toplum ve doğayla barışık olma, gibi kavramlar işlenmektedir (Audigier, 2000).

1.1.1.2.2. Beceriler

Beceri, öğrencilerde öğrenme süreci içinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama dâhil edilmesi tasarlanan yeteneklerdir (Kıroğlu, 2006).

Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi Öğretim Programına ait beceriler şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Araştırma
2. Eleştirel düşünme
3. Yaratıcı düşünme
4. İletişim
5. Problem çözme
6. Bilgi teknolojilerini kullanma
7. Girişimcilik
8. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
9. Gözlem yapma
10. Değişim ve sürekliliği algılama becerisi
11. Sosyal ve kültürel katılım becerisi
12. Empati
13. Özyönetim
14. Kaynakları etkili kullanma
15. Sosyal uyum
16. Ayrımcılığa duyarlılık
17. Birlikte yaşama

1.1.2. Yaratıcı Drama

1.1.2.1 Drama Nedir?

Drama; genellikle kurgusal bir esere dayalıdır oyuncular tarafından canlandırılan bir anlatı türüdür. Drama, performansta temsil edilen özel kurgu modudur. Drama, diyalog ve performans yoluyla oluşturulan kurgusal bir temsil biçimidir. Bazı eylemlerin taklidi olan edebi türlerden biridir. Drama ayrıca tiyatro, televizyon, radyo ve film için yazılmış bir oyun türüdür (Özdemir ve Çakmak, 2008). Genel olarak bir şiir türü olarak düşünülen dramatik mod, dramatik teorisinin en eski eseri olan Aristoteles'in Poetika'sından (M.Ö. 335) beri epik ve lirik modlarla karşılaştırılmıştır.

"Drama" terimi, "Ben" (Klasik Yunanca : δράω , drama) türetilen " aksiyon " (Klasik Yunanca: δράμα, drama) anlamına gelen Yunanca bir kelimeden türetilmiştir. Dram, yapmak, etmek, eylemek anlamını taşımaktadır. Drama ise, eylem anlamını taşıyan, gene Yunanca dromenon'un, seyirlik olarak benzetmecisi biçimindeki kullanımınıdır. Türkçede kullanılan 'dram' kavramı ise, Fransızcadaki sonu e ile biten 'drame' sözcüğünden gelmektedir; o dilde burjuva tiyatrosu anlamına geldiği halde Türkçede ve özellikle halk dilinde acıklı oyun anlamında kullanıla gelmiştir. Dram, insanın insanla girdiği her tür dolaysız, doğrudan ilişki, etki tepki alışverişi, arada oluşan en az düzeyde bir etkileşim bile bir dramatik an ya da dramatik bir durumdur" (Demircioğlu, 2002).

Drama ile ilişkilendirilen iki maske, komedi ve trajedi arasındaki geleneksel genel bölünmeyi temsil etmektedir. Onlar eski Yunan Muses, Thalia ve Melpomene'nin sembollerini oluşturmaktadırlar. Thalia komedinin gülen yüzünü, Melpomene ise trajedinin ağlayan yüzünü ifade etmektedir.

Batı dramaları klasik Yunanistan'da ortaya çıkmaktadır. Dramatik metinlerin yapısı, diğer edebiyat türlerinin aksine, bu işbirlikçi üretim ve kolektif kabul tarafından doğrudan etkilenmektedir (Banham, 1998). Shakespeare'in ilk modern trajedisi olan Hamlet'i (1601) ve Sophocles'in klasik Atinalı trajedisi olan

Oedipus Rex (d. 429), drama sanatının başyapıtlarından birileridir. Modern bir örnek, Long Day'ın Eugene O'Neill (1956) tarafından yazılan Geceye Yolculuğu'da bunlara örnek verilebilir (Burt, 2008).

Drama eğitimi, öğrencinin bilişsel, sosyal, duygusal ve fiziksel gelişimi üzerinde güçlü olumlu etkileri olan güçlü bir öğretim ve öğrenim aracıdır. Drama oyunları ve tiyatro oyunları farklı eğitim için ideal bir stratejidir.

1.1.2.2. Yaratıcı Drama Kavramı

Doğaçlama, rol oynama vb. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak, bir grup çalışması içinde, kişilerin, bir yaşantıyı, bir olayı, kimi zaman bir soyut kavramı ya da bir davranışı, eski bilişsel örüntülerinin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, tecrübe, duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği uygun süreçlerde anlamlandırması, canlandırmasıdır (San, 2002). Bir başka tanıma göre ise Yaratıcı Drama, bir öğretim yöntemi, sanat eğitimi alanı ve bir disiplin olarak bireylerin 200'li yıllarda kendini daha rahat ifade edebilen, yaratıcı, grup çalışmalarına açık, kişiler olmalarını sağlayacak bir yaklaşımdır (Üstündağ, 1996:19).

Yaratıcı Drama'da katılım sağlama, birliktelik kurma ve paylaşım yapma önemlidir. Drama etkinlikleri bir ekip çalışmasıdır ve katılım sürecinde gönüllülük önemlidir (Adıgüzel, 2002; Aksarı, 2005).

1.1.2.3. Yaratıcı Dramanın Genel Özellikleri

Yaratıcı drama belli başlı bazı özelliklere sahiptir. Bunlar;

- Konsantrasyon, hayal gücü, problem çözme ve eleştirel düşünmeyi destekler
- Empati, işbirliği ve uzlaşmayı teşvik eder
- Kendini kontrol etme, inisiyatif ve öz saygı yaratır
- Çocukların kavramları emmelerine, işlemesine ve muhafaza etmelerine yardımcı olur
- İletişim ve dil becerilerini, nefes farkındalığını ve ses kontrolünü geliştirir
- Fiziksel kontrol ve farkındalığı artırır;

- Brüt ve ince motor becerileri geliştirir
- Tiyatro ve sanat takdirini teşvik eder, erişilebilirlik sağlar; sadece aktörlerin drama kullanabileceği efsanesini çözer.
- Sadece alan, liderlik, hayal gücü ve katılım gerektirir; ucuz ve karmaşık değildir
- Herhangi bir konuyu canlandırır, ancak kendisine ait bir konu da olabilir.

1.1.2.4. Dramanın Çeşitleri:

Dramanın farklı tanımları ve çeşitleri bulunmaktadır. Fakat en çok kullanılan drama çeşitleri incelendiğinde dört bölüme ayrıldığı görülmektedir.

Psiko drama: daha çok yetişkinlerin kullandığı bir tedavi yöntemi olmasına rağmen çocukların ve gençlerinde uyguladığı bir yöntemdir. Psikodrama'daki amaç, katılan şahsıların katarsis ve iç gözü elde etme ile psikolojik gelişmelerinin sağlanması ve böylelikle tedavi edilmeleridir. Psikodramanın alanda eğitim almış klinik psikologlar tarafından uygulanması gerekmektedir (Önder, 2010).

Eğitici drama: Yaratıcı drama ve psikodrama belli oranda eğitici dramının içerisinde yer almaktadır. Çünkü kişinin psikolojik yapısı ve psikolojik yaşantıları açısından bilinçlenmesini ve yaratıcılığı kazanmasını hedefler. Eğitici dramayı yaratıcı dramadan ayıran en önemli fark ise amacının oyun yaratma olmaması ve kişilerin oyunu eğitim amaçlı oynuyor olmasıdır. Yani eğitici dramada oyun araç olarak kullanılırken yaratıcı dramada ise asıl amaç oyun yaratmadır (Önder, 2010).

Sosyodrama: Sosyodrama toplumsal problemleri ve gruplara yönelik problemleri konu alan canlandırmalar yapar. Daha çok psikolojik danışma ve rehberlik hizmetinde uygulanmaktadır (Bozdoğan, 2003).

Yaratıcı drama: Doğaçlama, rol oynama vb. tiyatro ya da drama yöntemlerinden yararlanılarak, bir grup çalışması içinde, kişilerin, bir yaşantıyı, bir olayı, kimi zaman bir soyut kavramı ya da bir davranışı, eski bilişsel örüntülerinin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, tecrübe, duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği uygun süreçlerde anlamlandırması, canlandırmasıdır (San, 2002)

1.1.2.5. Yaratıcı Dramanın Aşamaları

Isınma Aşaması

Kişinin içinde bulunduğu ortama ve birlikte çalıştığı gruplara uyum sağlaması, sonraki çalışmalarla kuracağı ilişkiyi oluşturması ve bedenini ileriki çalışmalara hazırlaması için yapılan ön egzersizlere “ısınma” denir (Akoğuz ve Akoğuz, 2011). Isınma çalışmaları kişinin kendisini tanıma, diğer kişileri tanıma, iletişim kurma, ikili etkileşimden ziyade daha çok kişilerle iletişim ve etkileşim kurma, anıların anlatılması ve oyun aşamasına geçme şeklinde ilerler (San, 1996).

Grupların canlandırmada yapacakları rolleri belirlemeleri, kullanacakları malzemeleri edinmeleri, canlandırma yapacakları ortamı belirleyip hazırlamaları da bu aşamada gerçekleşir. Katılımın sağlanması için ısınma aşamasında oyunların eğlendirici özelliğinden faydalanılsa da temel amacın eğlenmek olmadığı, diğer aşamalarda da yararlanılabilecek etkinliklerden sadece biri olduğu vurgulanması gerekmektedir (Adıgüzel, 2006:25-26)

Canlandırma

Canlandırma birisinin kişiliğine girip o kişiyi oynamak ve geçmiş bir olayı ve ya durumu yaşatmak demektir. Canlandırmalar bireysel, ikili ve ya küçüklü büyüklü gruplar şeklinde yapılır. Bu aşamada rol oynama ve doğaçlama gibi teknikler devreye girer. Katılımcıların etkin olduğu ve konuların süreç içinde şekillenip meydana geldiği aşamadır. Bu aşamasında ilk olarak doğaçlama ve rol oynama olmak üzere, çeşitli teknikler kullanılır. Yapılacak tüm paylaşımlar, değerlendirmeler, bu aşamada meydana gelmiş olan canlandırmalar ve onların izleyenlerde yarattığı etkiler üzerinden yapılır. Canlandırmalar hem bireysel hem de grup olarak uygulanabilir (Adıgüzel, 2006:26)

Değerlendirme – Tartışma

Yaratıcı drama çalışmalarında ortaya çıkan sonuçlar bu aşama içerisinde değerlendirilir. Duygu ve düşünceler paylaşılır ve eğitsel kazanımlar ya da ortaya çıkan sonuçlar üzerine tartışılır, Bu aşamada süreç nasıl algılandığı ve sürece ilişkin duygu ve düşünceler bu aşamada ortaya konur. Canlandırma aşamasında süreç

içerisinde meydana gelen durumlar üzerinde konuşulur. Öğrenilen bilgilerin kazanıma dönüşüp dönüşmeyeceği, burada edinilen yaşantıların gerçek yaşantılar için yol gösterici olup olamayacağı değerlendirilir (Adıgüzel:2006).

Sonuç olarak, oyunlar oynayarak, yaparak, yaşayarak, kendini tanıyarak, grup dinamiğinden haz alarak, sorgulayarak, eleştirerek ve tartışarak yapılan öğrenme; birbiri üzerine yığılan bir öğrenme biçimini aşar. Öğretmenin tek yönlü bilgi vermesinden çok, öğrencinin çok boyutlu eğitimi, derslerde aktiflik, bireyler arası iletişim, yaratıcılık ve kişilik eğitimi gibi pek çok boyut doğal bir öğrenme ortamında gerçekleşebilir. Dramayı gerek başlı başına bir ders olarak gerekse herhangi bir dersin işlenmesinde yöntem olarak kullanmak kalıcı öğrenmelere ve kişiliğin gelişmesine yardımcı olur.

1.1.2.6 Yaratıcı Dramada Kullanılan Teknikler

Doğaçlama: Önceden belirlenmeden ya da tam olarak tasarlanmadan, serbest bir biçimde gerçekleşen eylemdir. (Adıgüzel, 2010). Verilen bir durum ya da nesneden yola çıkılarak anında ve kendiliğinden canlandırma yapısı. “Kim?, Ne?, Nerede?, Kimle?” gibi sorular doğaçlamaya yön verir (Öztürk, 2007).

Öğrenilen dilin yaşamda farklı durumlara uygun ve bütünlük içinde kullanımını sağlamak için doğaçlama tekniğine yabancı dil öğretiminde yer verilebilir. Doğaçlamaların çıkış noktası bir durum, nesne, öykü ya da karakter olabilmektedir. Teknik tekli, ikili, üçlü gruplarla ya da tüm grupla uygulanabilmektedir.

Rol Oynama: Rol, bir kimsenin gerçekleştirmek durumunda olduğu herhangi bir eylemde gerçekleştirmesi gereken görev, gerçek dışı davranıştır. Rol oynamak ise bir oyunda rol almaktır. (Adıgüzel, 2010: 433).

Öğrenenler rol oynarken üstlendikleri rollerin gerektirdiği biçimde davranışta bulunmalıdır. Rol oynama, genel olarak anlam oluşturmak amacıyla ve ifade etme yollarını keşfederken kullanılabilir.

Bu tekniğin kullanımında, öğrenenlerin üstlendikleri rolün gerektirdiği biçimde konuşmaları sağlanır. Rol oynama, genelde diyalog biçiminde uygulanacağından öğrenenlerin akıcı konuşmalarına ve sözcükleri doğru biçimde

ses etmelerine olanak tanınır. Rol oynama tekniği tek başına kullanılabileceği gibi, diğer tekniklerin içinde de yer alabilir.

Dramatizasyon: Daha çok yazılı bir metne dayalı olarak bir konunun, durumun, olayın canlandırılmasıdır. Bir başka deyişle, herhangi bir metnin katılımcıların katkısını almadan aynen canlandırılmasıdır. Dramatizasyon tekniği katılımcıya belirli sınırlılıklar getirir. Hayal gücü diğer tekniklere oranla daha sınırlıdır. Katılımcı elindeki metne sadık kalmak zorunda olduğu için, canlandığı karaktere ya da metne kendinden fazlaca bir şey katamaz. Drama uygulamalarının aksine lider, dramatizasyonda çok daha aktif, yönlendirici ve belirleyicidir. Sözelimi, lider metni seçer, okur ya da anlatır, rolleri dağıtır ve katılımcılardan canlandırmalarını ister. Tiyatroya en yakın tekniktir. Örn; Kırmızı Başlıklı Kız masalının aynen hiç değiştirilmeden canlandırılması.

Rol Kartları: Drama sürecinde canlandırmaya başlayacak kişi ya da kişilerin, canlandıracakları karakter ya da kimliklere ilişkin bilgilerinin yer aldığı metinler rol kartlarıyla verilir. İçinde çatışmanın olduğu olaya, başlama noktasına, zamana ve mekâna ilişkin bilgileri bulundurur (Adıgüzel, 2010: 475).

1.1.2.7. Yaratıcı Dramanın Tarihsel Gelişim Süreci

Yaratıcı drama ilk defa Fransa’da kullanılmıştır. J. J.Rousseau (1712-1778) yaratıcı dramanın gelişmesi ve şekillenmesi için önemli katkılar sağlamıştır. “Emile” isimli eseri konu ile ilgili önemli bilgiler verir (Arıkan. 2007). Batıda II.Dünya Savaşı sonrasında eğitim konusunda olumlu gelişmeler yaşanmıştır ve dramanın gelişmesine önemli katkılar sağlanmıştır. Böylece bu alanda birçok eserler verilmeye başlanmıştır. P. Slade (1954), drama yöntemini kendisine özgü bir metotta geliştirmiş ve “Çocuk Draması” ismini verdiği kitabında yöntemini tanıtmıştır. Peter Slade’in öğrencisi olan Brian Way, II.Dünya savaşı sürecinde zorluklar yaşayan çocuklara drama ile yardım etmek için çalışmış. Brian Way (1967) “Drama Yolu ile Gelişim” isimli kitabında, çocukların kendine güven duygusunu nasıl kazanacağı ve haklarını öğrenmeleri ve kullanmaları konusunda örnekler vermiştir (Önder. 2000).

İnci San, ülkemizdeki dramanın bir yöntem olarak gelişimini 1908’de İsmail Hakkı Baltacıoğlu ile başladığını belirtmiştir (Adıgüzel, 2006). 1950 de Selahattin

Çoruh'un "Okullarda Dramatizasyon" isimli eseri yayınlanmıştır. 1960 da ise Emin Özdemir'in "Uygulamalı Dramatizasyon" adlı eseri yayınlanmış ve bütün öğretmenlere ücretsiz bir şekilde dağıtılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1951 yılı öğretim programında dramatizasyon ile ilgili cümlelerine ve bu alanla ilgili çalışmalara rastlanır. 1968 yılında yine Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretim Programında "Dramatizasyon" olarak isimlendirilen çalışmalardan söz edilir fakat bu çalışmalar sistemli bir şekilde uygulanamaz (Topçu, 2008).

1.1.3. İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi ve Yaratıcı Drama Vatandaşlık eğitimi, günümüz koşullarını göz önünde bulundurarak demokrasi eğitimi ile birlikte verilmesi gerekmektedir. Çünkü demokratik bir ortamda kültürel, ekonomik, sosyal ve siyasi katılım söz konusu olabilir. Böylece her iki kavramın öğretilmesi kolaylaşabilir. Demokrasi eğitimi, "öğretim basamaklarında, öğretmen-öğrenci ilişkilerinde, eğitsel etkinliklerde öğrencinin birey olarak değerine ve bütünlüğüne, birlikte çalışmaya, karşılıklı saygıya, kişiliğe değer ve önem veren eğitimidir." (Oğuzkan, 1981:46).

Demokrasi eğitimi, öğrencilerde demokratik davranışlar geliştirmeyi, insan haklarını ve özgürlüklerini benimseyip savunmalarını, yasalar karşısında yerini bilmelerini, topluma ve yasalara karşı sorumluluklarını yerine getirmelerini (Gülmez, 2001; Güven, 2011) ve demokratik değerleri benimsemelerini amaçlanmaktadır. Bunun için çocuklara, aileden başlayan, okulda ve toplumda devam eden bir eğitim verilmelidir.

Okullarda öğrencilerin demokrasiyi yaparak yaşayarak öğrendikleri ve demokratik ilkeleri benimseten ortamın bulunması gerekmektedir. (Kuzgun, 2000). Okullar öğrencilere demokratik tutumları ve demokratik becerileri kazandırmalıdır (Doğanay, 2010)

İnsan hakları eğitimi ile ulusal, bölgesel ve uluslararası insan hakları sistemleri ve temel insan hakları öğretilmelidir (Rasmussen, 2012).

Okullarda insan haklarının korunmasını engelleyen her türlü etkenlerin ortadan kaldırılmasıyla ilgili çalışmaların yapılması, öğrencilerin mili değerlerle küresel değerleri arasında bağlantı kurması ve insan hakları ile ilgili standartları değerlendirebilecek duruma gelmeleri sağlanmalıdır (Karaman-Kepenekçi, 2000).

İnsan hakları eğitimindeki etkinlikler, kendi kültürel bağlamında bulunan eşitlik, ayrımcılık yapmama, hukukun üstünlüğü gibi insan hakları ilkelerine odaklanmalı ve öğrenenlerin gerçek yaşam deneyimleri ile ilişkili olmalıdır. (UNESCO, 2012).

1.1.4. Yaratıcı Drama İle İlgili Araştırmalar

1.1.4.1. Ulusal Çalışmalar

Erdoğan (2010), “Eğitici Drama Yönteminin Fen ve Teknoloji Dersi Vücudumuzda Sistemler Ünitesinde Öğrenci Başarısına Etkisi” isimi araştırmasında kontrol gruplu ön-test ve son-test modeli kullanılmıştır. Deney grubunda eğitici drama yöntemi, kontrol grubunda ise geleneksel yöntemlerle ders işlenmiştir. Araştırma sonucunda yaratıcı drama yönteminin uygulandığı deney grubu lehine anlamlı farklılık görülmüştür.

Eti (2010), “Drama Etkinliklerinin Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Becerileri Üzerine Etkisi” isimli yüksek lisans tezi araştırmasında deney ve kontrol grubunu oluşturan çocukların akranlarından elde edilen ön test- son test analizleri sonucunda deney grubu lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Gündoğan (2011), “Yaratıcı Hayal Gücü Testinin Türk Çocuklarına Uyarlanması ve Dramanın Farklı Yaş Gruplarındaki Çocukların (10-13) Yaratıcı Hayal Güçleri Üzerindeki Etkisi” isimli doktora tezinde drama uygulamasının öncesinde ve sonrasında verilen “Yaratıcı Hayal Gücü” test sonuçlarına göre dramanın çocukların yaratıcı hayal güçlerini geliştirmede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karataş (2011), “İlköğretim 1. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Doğal Afet Eğitiminde Drama Tekniğinin Öğrencilerin Başarılarına Etkisi” isimli çalışmada elde edilen bulgularda drama tekniğinin öğrencilerin ders başarısını ve derse karşı tutumunu olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Nayci (2011), “İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Drama’nın Bir Yöntem Olarak Kullanılmasının Öğrenci Başarısına Etkisi” isimli araştırmasında Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı dramanın bir yöntem olarak kullanılması sonucunda; devlet okulunda ve özel okulda öğrenim gören

öğrencilerin son-test ortalama puanları karşılaştırıldığında; öğrencilerin son-test puanları öğrenim gördükleri okul türüne göre anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı dramanın bir yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısı üzerinde anlamlı bir düzeyde etkili olduğu görülmüştür.

Nalçacı (2012), “Çevremizdeki Kirlilik Konusunun İlköğretimde Yaratıcı Drama Yöntemi İle İşlenmesi ve Öğrenci Farkındalığına Etkisi” isimli yüksek lisans tezinde karma araştırma metodu (nitel ve nicel yöntem) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin çevresel farkındalıkları etkilemekte önemli bir yere sahip olduğuna ulaşılmıştır.

Ütkür (2012), “Yaratıcı Drama Yönteminin Hayat Bilgisi Derslerinde Kullanılmasının Öğrencilerin Başarı ve Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi” isimli araştırmasında nicel ve nitel veri toplama yöntemle birlikte kullanılmıştır. Deney grubunda yaratıcı drama yöntemi, kontrol grubunda ders kitabında yer alan yöntem ve teknikler kullanılmıştır. Araştırma sonucunda deney grubu lehine anlamlı fark olduğu, öğrenilen bilgilerin daha kalıcı olduğu görülmüştür.

Akkuş (2013), “İlköğretim Birinci Sınıf Hayat Bilgisi Dersindeki Fen Kavramlarının Drama Yöntemiyle Öğretiminin Öğrenmedeki Başarı ve Kalıcılığa Etkisi” isimli araştırmasında yüksek gelire sahip öğrencilerin, düşük gelire sahip öğrencilere göre drama yöntemiyle fen kavramlarını öğrenmedeki başarı ve kalıcılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Araştırmada öğrenci başarı düzeylerinin cinsiyete göre herhangi bir farklılık göstermediği görülmüştür.

Gültekin (2014), “Yaratıcı Drama Eğitiminin 60-72 Aylık Çocukların Sosyal Duygusal Gelişimine Etkisi (Malatya İli Örneği)” isimli yüksek lisans tezi araştırmasında deney ve kontrol grubu olarak yürütülmüştür. Araştırma sonucunda anlamlı anlamsız ilişkiler bulunmuştur. “Yaratıcı Drama Eğitiminin 60-72 Aylık Çocukların Sosyal-Duygusal Gelişimine Etkisinin deney grubu son test uygulamasında kardeş sayısı, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve ailenin ekonomik durumuna göre farklılaşma olmadığı; cinsiyete göre farklılaşma olduğu görülmüştür.

Zengin (2014), “Yöntem Olarak Yaratıcı Drama Kullanımının İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerlere Etkisi” isimli araştırmasında öntest ve son-test kullanılmış olup, deneysel çalışmayla elde edilen bilgiler nitel verilerle desteklenmiştir. Araştırma da yaratıcı drama ağırlıklı yürütülen etkinliklerin geleneksel öğretim yöntemlerine göre öğrencilerin eğilimlerini artırmada daha etkili olduğu görülmüştür. Yaratıcı drama yönteminin değer öğretiminde başarılı olduğu saptanmıştır.

Hartuç (2015), “İlkokul 2. sınıf Hayat Bilgisi Dersinin Drama Yöntemi İle Öğretimine İlişkin Bir Uygulama Önerisi” isimli araştırmasında kullanılan yöntem ve teknikler betimlenmiştir. Araştırmada alan yazın tarama ile drama ile ilgili yazılmış tez, makale, kitap vb. yazılı basılı kaynaklar taranarak yarı yapılandırılmış form ile toplanan öğretmen görüşleri, dramadaki tekniklerin uygulanması ile ilgili ders planları hazırlanmıştır. Alan yazın incelenmesinden sonra uygulanan form ile alınan görüşlerde sosyal becerileri ve iletişimi gerçekleştirebilmesi, çocuğun fark edilmesi, doğaçlama ile dersin zevkli hale gelmesi ve yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlaması özelliklerinden yola çıkarak drama yöntemi kullanımının tercih edildiği görülmüştür.

Sözkesen (2015), “60-72 Aylık Çocukların Değer Eğitiminde Öykü Temelli Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisi” isimli araştırmasında yarı deneysel desen uygulanmıştır. Deney grubuna “Yaratıcı Drama Yöntemiyle Değerler Eğitimi Programı” uygulanmıştır. Kontrol grubuna sınıf öğretmenleri tarafından etkinlikler uygulanmıştır. Araştırma sonucunda değer gelişiminde öykü temelli yaratıcı drama yöntemiyle etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ulubey (2015), “Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Programının Yaratıcı Drama ve Diğer Etkileşimli Öğretim Yöntemleri ile Uygulanmasının Akademik Başarıya ve Demokratik Değerlere Bağlılığa Etkisi” isimli araştırmasında karma yöntem desenlerinden iç içe deneysel desen kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrenci başarısını artırmada ve demokratik değerlere bağlılık oluşturmada yaratıcı drama ve diğer etkileşimli öğretim yöntemleri ile zenginleştirilen programın daha etkili olduğuna ulaşılmıştır.

Yetim (2015), “Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yardımseverlik ve Dayanışma Değerlerinin Öğretiminde Kullanılan Örnek Olay ve Drama

Yöntemlerinin Etkililiğinin İncelenmesi” isimli araştırması ön-test ve son-test karşılaştırma gruplu yarı deneysel bir modelle gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda yardımseverlik ve dayanışma değerlerinin öğretiminde örnek olay yönteminin drama yöntemine göre daha etkili olduğu görülmüştür.

Erdoğan (2016), “Yaratıcı Drama Yönteminin İlkokul İkinci Sınıf İngilizce Dersi Meyveler (Fruits) Ünitesindeki Sözcük Öğrenme Başarısına Etkisi” yüksek lisans tezi araştırması ön-test ve son-test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yaratıcı drama yöntemi uygulanan deney grubu öğrencilerinin, sözcük öğrenme başarısının kontrol grubu öğrencilerinden daha başarılı olduğu sonucu görülmüştür.

1.1.4.2. Uluslararası Çalışmalar

Saab (1988), 6. Sınıf matematik öğretiminde 8 hafta süresince dersler yaratıcı drama ile kontrol grubunda ise ders kitabına bağlı olarak işlenmiştir. Ön test ve son test puanları kovaryans tekniği ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda yaratıcı drama etkinlikleri başarı üzerinde anlamlı bir etki oluştururken, tutum ve yaratıcılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Akt., Kaf, 1999).

Cabral (1988), 7 yaşındaki öğrencilerin drama süreci içindeki katılımlarını; öğrencilerin görüşlerinin alarak ve süreç boyunca kaydedilen videoları çözümleyerek değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda dramanın öğrencilerin anlama becerilerini geliştiren bir yöntem olduğunu saptamıştır. Ayrıca, Cabral; araştırmasında öğrencilerin yaşantıları ile yetişkinlerin deneyimleri arasındaki bağın drama ile kolaylıkla kurulduğunu ifade etmiştir.

Kamen (1992), araştırmasında fen bilgisi dersindeki kavramlarda öğrencilerin kavrama düzeyleri arttırmada, rol oynama, doğaçlama, canlandırma vb. etkinliklerin kullanıldığı yaratıcı drama yönteminin etkisini incelemiştir. Araştırmada öğrencilere yazılı sınav uygulanmıştır. Öğretmen ve öğrencilerle görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde yaratıcı drama ile konunun daha iyi anlaşıldığı, motivasyonun arttığı, fen öğretiminin ilginç hale geldiği ifade edilmiştir (Akt., Kaf, 1999).

Dramanın öykü yazma niteliği üzerinde etkisini inceleyen Moore ve Caldwell (1993), araştırmada dramayı kullanarak planlanmış etkinlikler ile

geleneksel olarak planlanmış etkinlikler kullanılmıştır. Deney grubundaki öğretim, planlanan etkinliklerde doğaçlamalar, rol oynama, resim yapma, öyküdeki kahramanları belirleme, senaryo oluşturma ile sürdürülmüştür. Kontrol grubunda ise soru cevap, tartışma tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda deney grubu öğrencileri, kontrol grubu öğrencilerine göre daha başarılı olduğu görülmüştür.

Farris ve Parke (1993), dramanın dil gelişimine, edebiyata katkısı ile öğrencilerin drama hakkında neler düşündüklerini araştırmışlardır. Öğrencilerin görüşleri yazılı ve sözlü olarak alınmıştır. Üç hafta süren araştırma boyunca yaratıcı düşünceyi geliştiren etkinlikler uygulanmıştır. Araştırma sonucunda dramanın dil gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olduğuna ulaşılmıştır.

Smith (1996), tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin kendi kimliklerini ders esnasında işlenişe girmesini önlerlerse, öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine, denemelerine imkân sunup, engelleri ortadan kaldırabilirlerse yaratıcılığın gelişebileceği vurgulanmıştır. Yaratıcılığın oynama ve yeni formları su yüzüne çıkartmakla olabileceğini söylemişlerdir (Akt., Karapınarlı, 2007).

Phillips ve Higginson (1997), yaptıkları araştırmada yaratıcılığın sadece güzel sanatlara açık olmadığını, matematikte de fen bilimleri ve diğer alanlara da açık olduğunu belirtmişleridir. Matematikçi yaratıcı düşünceyi, problem çözmei şekillendiren bir disiplin olduğunu, matematikte yaratıcılığın önemli olduğunu ifade etmişlerdir (Akt., Karapınarlı, 2007).

O'Hara (1997), dramanın İngilizce öğretim programında kullanılmasına ve ortaokullarda bağımsız bir ders olarak verilmesi ile ilgili araştırma gerçekleştirmiştir. O'Hara'ya göre, drama bir yöntem olarak tüm konularda kullanılabilir. Araştırma sonucunda drama dersi alan öğrencilerin, sözel ve sözel olmayan iletişim becerileri, kendine güven duygusu, birlikte çalışma alışkanlığı, eleştirel düşünme becerisi, öğrencilerin sosyalleşmesinde drama dersi olmayanlara oranla anlamlı bir artış olduğu gözlenmiştir

Yassa (1999), tarafından yapılan araştırmada lise öğrencilerinin yaratıcı dramayı algılayış biçimleri, katılımları ve sosyal etkileşimleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak gözlem ve görüşme metotları

kullanılmıştır. Veriler analiz edildiğinde yaratıcı dramının sosyal etkileşim ve kendine güveni geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır (Akt., Ay, 2005).

McNaughton (2004), tarafından yapılan araştırmada deney ve kontrol gruplu çalışma modeli kullanılmıştır. Deney grubunda dersler yaratıcı drama etkinlikleri işlenmiştir. Araştırmada öğretmenin aldığı notlar, öğrenci çalışmaları, başarıyı ölçen testler, öğretmenin ve izleyicinin gözlemleri, yapılan anketler, video görüntüleri veri olarak kullanılmıştır. Veriler değerlendirildiğinde dramının öğrencilerin başarılı bir şekilde öğrenmesinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Wright (2006), araştırmasını 5 farklı sınıfta toplam 123 öğrenci ile gerçekleştirmiştir. Yaratıcı drama ile eğitimin, bireylerin kavram oluşturma, rol oynama yetenekleri, kendini değerlendirme arasındaki ilişkiyi kırsal ve kentsel bölgeye göre incelemiştir. Araştırma sonucunda yaratıcı dramının kavram oluşturmada, rol oynama yeteneğinde, kendinin değerlendirmede olumlu yönde gelişme gösterdiği saptanmıştır.

1.2. YÖNTEM

1.2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, araştırma amaçlarını kapsayacak nitelikte ön test-son test gruplu yarı deneysel araştırma modelinden yararlanılması öngörülmüştür.

Bu araştırmada nicel veriler deney ve kontrol grubu, üzerinde yapılan uygulama süreçlerine dönük olarak elde edilmiştir. Bu bağlamda, nicel verileri analiz etmek ve yorumlamak amacı ile ön test-son test kontrol gruplarından oluşan yarı deneysel desen kullanılmıştır. Yarı deneysel desenler çeşitli formatlarda uygulanabiliyorken bu araştırma ön test-son test kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Nitel veriler ise sadece yaratıcı drama değerlendirme formuna bağlı olarak deney grubu öğrencileri üzerinden elde edilmiştir.

1.2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Kayseri Kocasinan İlçesi'ndeki bir ilkokulda 4.sınıfta eğitimini sürdüren 23 deney, 24 kontrol olmak üzere toplam 47 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma öncesinde,

Kayseri Kocasinan İlçesi Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri ile görüşülmüştür. Görüşme sonrasında üç okul belirlenmiştir. Daha sonra okul idarecilerinin ve öğretmenlerin gönüllü yaklaşımı dikkate alınarak okul ve sınıflar belirlenmiştir. İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde öğretmenin araştırmaya karşı olumlu tutum sergilemesi araştırmacı tarafından seçilen okulun tercih edilmesinde önemli bir etken olmuştur. Araştırma için seçilen 2 dördüncü sınıf şube öğrencilerine araştırmacı tarafından oluşturulan akademik başarı testi ile (Çevik-Kansu ve Öksüz, 2014) tarafından geliştirilen Etkin Vatandaşlık Ölçeği ön test olarak uygulanmış ve ayrıca demografik özellikleri belirlemek için de kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Böylelikle başarı ve demografik özelliklerin birbirine denk olduğu iki kontrol grubu oluşturulmuştur. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin demografik özellikleri Tablo 9’da belirtilmiştir.

1.2.4. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen akademik başarı testi (Ek-4) ve yarı yapılandırılmış görüşme formu (Ek-5) ile (Çevik-Kansu ve Öksüz, 2014) tarafından geliştirilen Etkin Vatandaşlık Ölçeği (Ek-3) kullanılmıştır. Veri toplama araçlarının kullanım amacı Tablo 1’de özet olarak verilmiştir.

Tablo 1

Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı	Kullanım aracı	Araştırma Aşamaları	
		Ön test	Son test
Akademik Başarı Testi (ABT)	Akademik başarı ve öğrenme kalıcılığının ölçülmesi	X	X
Etkin Vatandaşlık Ölçeği	Öğrenci etkin vatandaşlık düzeyinin ölçülmesi	X	X
Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	Yaratıcı Drama Yöntemi kapsamında yapılan etkinliklerle ilgili deney grubu öğrenci görüşlerinin alınması	-	X

1.2.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada öğrencinin cinsiyeti, sınıfı, anne ve babasının eğitim düzeyi, anne ve babasının mesleği ve gelir durumu, şu an yaşadığı yer, aile ile olan ilişkiler, ailede çocuğun konumu gibi demografik veriler yer almaktadır.

Kişisel Bilgi Formu değerlendirilmesi grupların birbirine sosyo-ekonomik yöndeki denliğini tespit etmek amacı ile yapılmış, başka bir amaç için kullanılmamıştır.

1.2.4.2. Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan Hakları Dersi Akademik Başarı Testi

Akademik başarı testi, deney ve kontrol gruplarının İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersindeki başarılarını ölçebilmek için araştırmacı tarafından “Hak, Özgürlük ve Sorumluluk-Adalet ve Eşitlik” öğrenme alanının kazanımlarını içine alacak şekilde hazırlanan sorulardan oluşturulmuştur.

Test hazırlığı MEB tarafından hazırlanan İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi ders kitabı, farklı diğer kitaplar ve internet kaynaklarından yararlanılarak yapılmıştır. Bu bağlamda, 45 soruluk bir havuz oluşturulmuştur. Bu sorular 4 sınıf öğretmeni, 3 akademisyen ve 2 Türkçe eğitimi öğretim üyesi toplam 9 alanında uzman kişilere incelettirilmiştir, sorularda gerekli düzeltmeler yapılarak 45 soruluk pilot uygulama testi oluşturulmuştur.

45 soruluk testin pilot uygulaması Kayseri’de bulunan üç ortaokuldaki toplam 133 5. sınıf öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiş ve analizleri yapılmıştır. (Tablo 2) Tablo 2

Soruların Madde Güçlük ve Madde Ayırt Edicilik Yorumları

Madde Güçlük Endeksi (p)	Madde Ayırt Edicilik Endeksi (r)	Yorum
0.90’den fazla	Değer yok	Etkili bir öğretim varsa tercih edilir
0.60-0.90	$r > 0.20$	Tipik iyi bir madde
0.60-0.90	$r < 0.20$	Üzerine çalışılması gereken madde
$p < 0.60$	$r > 0.20$	Zor fakat ayırt edici bir madde
$p < 0.60$	$r < 0.20$	Zor ve ayırt edici olmayan madde

İnsan hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Başarı Testine ait soruların madde ayırt edicilik ve madde güçlük indeksleri her bir soru için %27'lik alt ve üst gruplar yöntemi ile hesaplanarak testin güçlük düzeyine bakılmıştır. Her bir soru için %27'lik alt ve üst gruplar yöntemi ile madde ayırt edicilik ve madde güçlük indeksleri hesaplanmıştır. (Büyüköztürk vd., 2012: 123). Soruların madde ayırt edicilik ve madde güçlük indeksleri Tablo 3' de belirtilmiştir.

Tablo 3

Akademik Başarı Testi Madde Ayırt Edicilik ve Güçlük İndeksi

Madde	Güçlük	Ayırt	Madde	Güçlük	Ayırt
No	Değer	Edicilik	No	Değer	Edicilik
		Değeri			Değeri
1	0,85	0,23	24	0,66	0,66
2	0,68	0,40	25	0,37	0,40
3	0,58	0,26	26	0,40	0,60
4	0,26	0,20	27	0,41	0,43
5	0,77	0,40	28	0,41	0,51
6	0,62	0,69	29	0,28	0,54
7	0,68	0,69	30	0,32	0,
8	0,70	0,49	31	0,28	0,46
9	0,62	0,40	32	0,31	0,37
10	0,23	0,09	33	0,47	0,69
11	0,53	0,46	34	0,29	0,40
12	0,16	-0,03	35	0,30	0,29
13	0,65	0,63	36	0,43	0,34
14	0,60	0,46	37	0,39	0,29
15	0,61	0,69	38	0,26	0,14
16	0,42	0,34	39	0,41	0,54
17	0,50	0,37	40	0,51	0,57
18	0,24	0,40	41	0,41	0,63
19	0,49	0,66	42	0,44	0,49
20	0,30	0,26	43	0,47	0,57

Tablo 3 (Devam) Akademik Başarı Testi Madde Ayırt Edicilik ve Güçlük İndeksi

21	0,31	0,14	44	0,41	0,49
22	0,39	0,29	45	0,32	0,46
23	0,65	0,66			

Madde güçlük indeksi bir maddeyi doğru cevaplama yüzdesi veya oranı olarak da tanımlanabilir. Bu analiz bir testi doğru yapanların yüzdesidir. Maddenin kolaylığı veya zorluğu madde güçlük indeksi ile ortaya çıkar.

Madde ayırtıcılık indeksi maddenin geçerliliği olarak da yorumlanmaktadır. Maddenin kalitesi ve ölçülecek davranışlara sahip olan bireyler ile sahip olmayanları ayırt etmek için kullanılmaktadır. Madde ayırt ediciliğinin yüksek olması testin güvenilirlik ve geçerlilik düzeyini artırmaktadır. Alt ve üst grupta maddeyi doğru cevaplayanların sayıları arasında fark ne kadar yüksek olursa ayırtıcılık indeksi de o kadar artar. Aradaki farkın kapanması ise madde ayırtıcılığını düşürmektedir.

Tablo 3 incelendiğinde madde ayırt edicilik ve güçlük değeri 0.20'nin altında olan 1 soru (12) başarı testinden çıkarılmıştır. 14 soru ise (4,9,10,11,14,24,25,28,29,30,35,38,44,45) soru sayısının fazla olmasından dolayı zaman yetersizliği ve içinde az da olsa diğer sorularla benzerlik taşımasından dolayı 7 farklı uzman görüşünün değerlendirilmesi sonucu çıkartılarak 30 sorudan oluşan nihai başarı testi (Ek-4) elde edilmiştir. Bu işlem gerçekleştirilirken kapsam geçerliliğinin korunmasına özen gösterilmiştir. Araştırmacı tarafından başarı testinin değerlendirilmesinde doğru verilen cevaplara 1(bir) puan, yanlış ve boş cevaplar ise 0 (sıfır) puan olarak kabul edilmiştir. Akademik başarı testine son hali verilirken kapsam geçerliliğini korumasına özen gösterilmiştir. 30 soruluk nihai akademik başarı testinin “Hak, Özgürlük ve Sorumluluk-Adalet ve Eşitlik” öğrenme alanı kazanımlarına yönelik soru dağılımı Tablo 4’da gösterilmiştir.

Tablo 4

Akademik Başarı Testi Kazanımlara Göre Soru Dağılımı

Kazanımlar	Konular	Soru No
Hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği veya kısıtlandığı durumların çözümünde ne tür sorumluluklar üstlenebileceğine ilişkin örnekler verir	Hak Arayışı	2,5,10,27,29
Hak ve özgürlüklere saygı gösterir	Hak ve Özgürlüklere Saygı	8, 19, 26, 30
Hak ve özgürlüklerin kullanılmasının birlikte yaşama kültürüne etkisini değerlendirir	Birlikte Yaşama Kültürü	9, 14, 20, 21, 28
İnsanların farklılıklarına saygı gösterir	Farklılığa Saygı	1, 3, 13, 15, 17, 22, 25
İnsanların hak ve özgürlükler bakımından eşit olduğunu bilir	İnsanlar Eşittir	4, 6, 12, 18
Adalet ve eşitlik arasındaki farkı ayırt eder	Adalet ve Eşitlik	7, 11, 16, 23, 24

Akademik başarı testi geliştirilirken Bloom taksonomisi basamaklarına göre değerlendirilmesi amacıyla uzman görüşüne sunulmuştur. “Hak, Özgürlük ve Sorumluluk-Adalet ve Eşitlik” öğrenme alanının içerdiği kazanımlara yönelik 30 soruluk nihai akademik başarı testinin belirtke tablosu Tablo 5’de belirtilmiştir.

Tablo 5

Akademik Başarı Testi Kazanımlara Yönelik Belirtke Tablosu

Soru No	Bilişsel Alan Basamakları				
	Bilgi	Kavrama	Uygulama	Analiz	Sentez
4, 9, 10, 18, 20, 28				X	
17			X		
1, 2, 5, 11, 14, 21, 24, 27		X			
3, 12, 25, 26, 29	X				
13, 16, 19, 22					X

✓ 4. sınıf düzeyine uygun olarak farklı yayınevlerinin ders kitabı ve yayınlarından ve internet kaynaklarından yararlanılarak araştırmacı tarafından hazırlanan 45 soruluk test maddeleri araştırmacı tarafından uzman görüşleri doğrultusunda, hangi bilişsel alana ve kazanıma ait olduğu belirlenmiş ve belirtke tablosunda yer verilmiştir.

✓ Başarı testi için hazırlanan bu maddeler deney ve kontrol grubu dışında yer alan ve daha önce bu kazanımları almış olan 5. Sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Böylece maddelerin ayırt edici özellikleri tespit etmek amaçlanmıştır.

✓ Başarı test maddelerinin dil bakımından açık ve anlaşılır olup olmadığına dair 2 dil uzmanının görüşüne başvurulmuştur.

✓ Hazırlanan test maddelerinin kontrolü, 4 sınıf öğretmeni ve 3 akademisyen tarafından yapılmış, bu uzmanlar aynı zamanda hazırlanan sınavın maddelerinin bilişsel alan basamaklarına göre analizini, soruların bilimsel doğruluk derecesini ve teknik problemlerini incelemişlerdir. Uzman görüşleri Tablo 6’da belirtilmiştir.

Tablo 6

Öğretmenlerin Uygunluk Açısından Maddelerle İlgili Görüşleri

Soru No	U. (f)	U.D (f)	Görüş	Soru No	U. (f)	U.D (f)	Görüş
1	6	1	UYGUNDUR	25	2	5	UYGUN DEĞİL
2	6	1	UYGUNDUR	26	6	1	UYGUNDUR
3	5	2	UYGUNDUR	27	7	0	UYGUNDUR
4	2	5	UYGUN DEĞİL	28	3	4	UYGUN DEĞİL
5	5	2	UYGUNDUR	29	2	5	UYGUN DEĞİL
6	6	1	UYGUNDUR	30	3	4	UYGUN DEĞİL
7	7	0	UYGUNDUR	31	4	3	UYGUNDUR
8	4	3	UYGUNDUR	32	5	2	UYGUNDUR
9	3	4	UYGUN DEĞİL	33	6	1	UYGUNDUR

Tablo 6 (Devam) Öğretmenlerin Uygunluk Açısından Maddelerle İlgili Görüşleri

10	2	5	UYGUN DEĞİL	34	7	0	UYGUNDUR
11	7	1	UYGUNDUR	35	2	5	UYGUN DEĞİL
12	2	5	UYGUN DEĞİL	36	6	1	UYGUNDUR
13	5	2	UYGUNDUR	37	6	1	UYGUNDUR
14	3	4	UYGUN DEĞİL	38	3	4	UYGUN DEĞİL
15	4	3	UYGUNDUR	39	6	1	UYGUNDUR
16	5	2	UYGUNDUR	40	5	2	UYGUNDUR
17	5	2	UYGUNDUR	41	4	3	UYGUNDUR
18	7	0	UYGUNDUR	42	5	2	UYGUNDUR
19	6	1	UYGUNDUR	43	7	0	UYGUNDUR
20	5	2	UYGUNDUR	44	2	5	UYGUN DEĞİL
21	7	0	UYGUNDUR	45	1	6	UYGUN DEĞİL
22	6	1	UYGUNDUR				
23	6	1	UYGUNDUR				
24	3	4	UYGUN DEĞİL				

1.2.4.3. Etkin Vatandaşlık Ölçeği (Çevik-Kansu ve Öksüz, 2014)

İlkokul öğrencilerinin İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde etkin vatandaşlık düzeylerini belirlemek için Etkin Vatandaşlık Ölçeği kullanılmıştır. Bu bağlamda gerekli literatür taranarak yaratıcı drama etkinliklerine daha yatkın olmasından dolayı, (Kansu ve Öksüz, 2015) tarafından geliştirilen Etkin Vatandaşlık Ölçeğinden yararlanılmıştır.

Araştırmacılar ölçeği geliştirmek amacıyla uzman görüşleri doğrultusunda 42 sorudan oluşan bir taslak ölçek hazırlamışlardır. Ölçek ilköğretim 4. Sınıfta öğrenim gören 544 öğrenciden elde edilen verilerle geliştirilmiştir. Etkin Vatandaşlık Ölçeği veri analizlerinden sonra uygun olmayan maddeler çıkarılarak 25 maddeden oluşacak şekilde son halini almıştır. Etkin Vatandaşlık Ölçeği dörtlü dereceli likert tipi bir ölçektir. Ölçek maddeleri “1=Hiç katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Katılıyorum, 4=Tamamen katılıyorum” şeklinde puanlanmıştır.

25 maddeden oluşan ölçeğin 6 maddesi (11, 12, 13, 14, 15, 16) olumsuz maddelerden oluşturulmuştur.

Ölçeğin geçerliliğini tespit etmek için yapılan analizlerde (doğrulamalı faktör analizi sonuçları) ölçeğin yapısal geçerliliğe sahip olduğunu ölçek araştırmacıları (Kansu ve Öksüz, 2014) belirtmektedir. DFA farklı bir örneklem grubuna uygulanarak yapılmıştır. DFA sonrasında 25 maddeden oluşan ölçeğin yapısına ilişkin ki-kare değeri 355,46, serbestlik derecesi 269 Olarak bulunmuştur. Kikare/ serbestlik derecesi değerine bakıldığında 2'nin altında yer aldığını ve veri setinin faktör yapısını desteklediğini söylemek mümkündür ($\chi^2/sd= 1.32$).

Güvenilirlik analizi sonuçları incelendiğinde ise ölçeğin toplam alpha değeri 86 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutlara ilişkin güvenilirlik analizi sonuçları incelendiğinde ise çevreye duyarlılık için $\alpha=.81$, etkinliklere ilgi duyma için $\alpha=.71$, sosyal karşılık verme için $\alpha=.64$ ve gönüllü katılım için $\alpha=.60$ olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise araştırmanın öğrencilerine uygulanması sonucunda Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.74 olarak belirlenmiştir. Bu güvenilirlik katsayısı etkin vatandaşlık ölçeğinin araştırmamızda kullanabilmek için uygun olduğunu göstermektedir. Bu nedenle gerekli izinler alınarak (Ek-2) etkin vatandaşlık ölçeği bu araştırmada kullanılmıştır.

1.2.5. Araştırmanın Uygulama Süreci

Bu bölümde Yaratıcı drama ile işlenen İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi “Hak, Özgürlük ve Sorumluluk – Adalet ve eşitlik” öğrenme alanına nasıl uygulandığı ve uygulanırken hangi adımların dikkate alındığı hakkında bilgiler sunulmuştur. 2017 yılı İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi öğretim programına göre “Hak, Özgürlük ve Sorumluluk–Adalet ve Eşitlik” öğrenme alanı kazanımları ve bu kazanımlara ayrılan süre Tablo 7’de belirtilmiştir (MEB, 2017).

Tablo 7

Hak, Özgürlük ve Sorumluluk – Adalet ve eşitlik Öğrenme Alanı
Kazanımları ve Ders Saatleri

Hak, Özgürlük ve Sorumluluk – Adalet ve Eşitlik			
Kazanım No	Kazanımlar	Ayrılan Süre	Uygulama Haftası
1	Hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği veya kısıtlandığı durumların çözümünde ne tür sorumluluklar üstlenebileceğine ilişkin örnekler verir.	2 ders saati	1. hafta
2	Hak ve özgürlüklere saygı gösterir.	2 ders saati	2. Hafta
3	Hak ve özgürlüklerin kullanılmasının birlikte yaşama kültürüne etkisini değerlendirir	2 ders saati	3. hafta
4	İnsanların farklılıklarına saygı gösterir	2 ders saati	4. Hafta
5	Adalet ve eşitlik kavramlarını birbirleriyle ilişkili olarak açıklar.	2 ders saati	5. hafta
6	İnsanların hak ve özgürlükler bakımından eşit olduğunu bilir	2 ders saati	6. hafta

Tablo 7’de görüldüğü üzere deney grubu için uygulama süreci 6 hafta olacak şekilde belirlenmiştir. Öğrencilerin sağlıklı bir öğrenme gerçekleştirmeleri için 6 haftalık etkinlik ve planlar yapılmış ve uygulanmıştır.

Uygulama yapılmadan önce iki sınıf deney ve kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Bu grupların belirlenmesinde MEB yetkililerince önerilen öğretmen istekliliği, deney ve kontrol gruplarının demografik özellikleri, Etkin Vatandaşlık Ölçeği ve başarı testi ön uygulamaları esas alınmıştır.

Araştırmacı tarafından yapılan literatür taraması doğrultusunda İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi “Hak, Özgürlük ve Sorumluluk–Adalet ve Eşitlik” öğrenme alanına uygun ders planları (Ek-7) oluşturulmuştur. Öğrencilere her bir oturum 2 ders saati (80 dk.) ve 6 hafta süreyle Yaratıcı Drama Yöntemine dayalı ders işlenmiştir. Bu süreçte araştırmacı deney grubu derslerine gözlemci olarak katılmış; deney ve kontrol grubu İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi derslerinin dengeli bir şekilde ilerlemesine özen gösterilmiş; bu bağlamda kontrol

grubunda da “Hak, Özgürlük ve Sorumluluk–Adalet ve Eşitlik” öğrenme alanı konuları 6 haftada tamamlanmıştır.

Ders işleme sürecinde etkinlikler öğrencilerin tamamını kapsayacak şekilde ve zaman kaybına neden olmayacak şekilde normal bir eğitim anlayışı içinde uygulanmıştır.

Bu 6 haftalık süreç bitiminde deney ve kontrol grubuna İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi Etkin Vatandaşlık ölçeği ile akademik başarı testi son testleri bunlara ek olarak uygulanmış ve deney grubu öğrencilerinin yaratıcı drama etkinlikleri ile ilgili görüşleri bir form vasıtası ile alınmıştır. Böylelikle araştırmanın uygulama süreci sona ermiştir.

1.2.6. Verilerin Analizi

1.2.6.1. Nicel Verilerin Analizi

Veriler IBM SPSS Statistics 20 programına aktarılarak analizler tamamlanmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken kategorik değişkenler için frekans dağılımları, sayısal değişkenler için tanımlayıcı istatistikler (ort $\pm$ ss) verilmiştir. Etkin Vatandaşlık Ölçeği ve başarı testinin analiz türünü saptamak için normallik testleri yapılmıştır (Tablo 8).

Tablo 8

Normallik Testi Analizleri

Test Türü	Gruplar	Çarpıklık	Basıklık
Başarı Testi	Deney ön test	-,083	-1,445
	Kontrol ön test	-,074	-1,286
	Deney son test	,282	-,1035
	Kontrol son test	-,486	-,949
Etkin Vatandaşlık Ölçeği	Deney ön tutum	,378	-,174
	Kontrol ön tutum	,442	-,257
	Deney son tutum	-1,046	1,521
	Kontrol son tutum	,017	-1300

Buna göre Tablo 8 incelendiğinde; Başarı Testi ve Etkin Vatandaşlık Ölçeği testlerinin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,445 ve +1521 arasında yer aldığı ve dağılımın normal olduğu anlaşılmaktadır. Çarpıklık ve basıklık değerleri -1.96 ve +1.96 aralığında yer aldığı takdirde dağılım normal kabul edilmektedir. (Can, 2012:

85). Bundan dolayı nicel verilerin analizinde parametrik analiz tekniklerinden bağımsız t-testi kullanılmıştır.

1.2.6.2. Nitel Verilerin Analizi

Araştırmanın uygulama sürecinin tamamlanmasının ardından deney grubu öğrencilerinin Yaratıcı Drama Yöntemi 'ne dayalı olarak gerçekleştirilen öğretim süreci boyunca uygulanan etkinliklere ve ders işleniş sürecine ilişkin görüşlerini belirlemek amacı ile araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu deney grubunun tamamına (n=23) uygulanmıştır. Nitel verilerin analizinde içerik analizinden faydalanılmıştır.

İçerik analizinin temeli verileri açıklayabilecek kavramların belirlenmesi ve bu kavramların ilişkilerinin ortaya çıkarılması esasına dayanır. Böylelikle içerik analizi verilerin belli başlı kavramlar ve temalarla gösterilmesine imkân tanıyarak verilerin okuyucunun kolayca anlamasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2005:227). Nitel çalışma verileri, içerik analizi aşamalarına uygun olarak kodlanmıştır. Daha sonra kodlar uygun kategoriler altında toplanmıştır. Kod ve kategori oluşturma işleminin güvenilirliğini sağlamak amacıyla veriler, araştırmacı ve bir uzman öğretim üyesi tarafından ayrı ayrı kodlamalar yapılarak birbirleriyle kıyaslanmıştır. Bu amaçla Miles ve Huberman formülünden yararlanılmıştır. İki bağımsız kodlayıcı arasındaki görüş birliği ve ayrılığı için Miles ve Huberman'ın formülü $[(\text{Güvenirlik} = \text{görüş birliği sayısı} / (\text{toplam görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı sayısı}) \times 100]$ kullanılarak güvenilirlik hesaplanmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e göre (2005) nitel çalışmalarda, iki bağımsız kodlayıcının değerlendirmeleri arasındaki uyumun %70'in üzerine çıkması istenilen bir durumdur. Bu çalışmada iki kodlama karşılaştırıldığında % 91lik bir uzlaşma (güvenirlik) sağlanmıştır. Öğrenci ifadeleri verilirken Ö1, Ö2, Ö3...Ö10 şeklinde kodlar kullanılmış ve ifadelerde herhangi bir değişiklik yapılmadan öğrenci alıntılarına yer verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. BULGULAR

Bu bölümde araştırma sonucu elde edilen demografik veriler ve nicel verilerin bulgularına yer verilmiştir.

2.1.1. Çalışmadaki Gruplara Ait Demografik Veriler

Bu çalışmada yaratıcı drama yönteminin ilköğretim 4. Sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinin öğretiminde etkili olup olmadığı ve yaratıcı drama yönteminin bu ders kapsamında öğrenci başarısına etkisi belirlenmeye çalışılmış ve araştırmaya deney grubunda 23 ve kontrol grubunda 24 öğrenci dâhil edilmiştir. Kontrol ve deney gruplarına ait demografik veriler Tablo 9’da gösterilmektedir.

Çalışmada yer alan deney grubundaki öğrencilerin %34,7’si kız olurken, %65,3’ü erkekti. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin %37,5’i kız olurken, %62,5’inin erkek olduğu saptandı.

Çalışmada yer alan deney grubunda bulunan öğrencilerin %56,6’si ve kontrol grubundaki öğrencilerin %70,9’unun en yüksek oranda Kayseri-Merkez doğumlu oldukları görüldü.

Çalışmada yer alan her iki gruptaki öğrencilerin kardeş sayıları incelendiğinde; deney grubunda bulunan öğrencilerin %52,2’sinin ve kontrol grubundaki öğrencilerin %45,9’unun en yüksek oranda 2-3 kardeşe sahip oldukları tespit edildi.

Çalışmada yer alan deney grubundaki öğrencilerin %26’sı memur, %17,4 ü ise işçi olurken, kontrol grubunda ise %16,7 si memur, %25’i ise işçi olduğu görülmüştür.

Çalışmada yer alan deney grubundaki öğrencilerin %65,2’si ev hanımı olurken kontrol grubunda ise %79,3’ünün ev hanımı olduğu görülmüştür.

Çalışmada yer alan deney grubunda bulunan öğrencilerin %52,3’ünün ve kontrol grubundaki öğrencilerin %58,4’ünün ailelerinde 1 kişinin çalıştığı saptandı.

Çalışmada yer alan her iki gruptaki öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumları incelendiğinde; deney grubunda bulunan öğrencilerin anne ve babalarının %43,6'sının en yüksek oranda lise mezunu ve kontrol grubundaki öğrencilerin anne ve babalarının %37,6'sının en yüksek oranda ilkokul mezunu oldukları tespit edildi.

Çalışmada yer alan deney grubunda bulunan öğrencilerin %78,3'ünün ve kontrol grubundaki öğrencilerin %70,9'unun orta gelirli ailelere sahip oldukları görüldü. Bunun yanı sıra deney grubunda bulunan öğrencilerin %43,6'sının aileleri ile birlikte sohbet etmekten hoşlanırken, kontrol grubunda ise %33,5'inin aileleri ile yapmaktan hoşlandığı aktivitenin televizyon izlemek olduğu görülmüştür.

Tablo 9

Çalışmada Yer Alan Öğrencilere Ait Demografik Veriler

Değişkenler		Deney		Kontrol	
		Grubu		Grubu	
		N	%	N	%
Cinsiyet	Kız	8	34.7	9	37.5
	Erkek	15	65.3	15	62.5
Doğum Yeri	Kayseri-Merkez	13	56.6	17	70.9
	Kayseri Dışı	5	21.7	3	12.5
	İlçe	4	17.4	0	0
	Köy	1	4.3	1	4.1
	Yurtdışı	0	0	3	12.5
Kardeş Sayısı	1	9	39.1	8	33.3
	2-3	12	52.2	11	45.9
	4 ve üstü	0	0	5	20.8
	Yok	2	8.7	0	0

Tablo 9 (Devam) Çalışmada Yer Alan Öğrencilere Ait Demografik Veriler

Ailede Çalışan Kişi Sayısı	1	12	52.3	14	58.4
	2	8	34.7	8	33.3
	3	1	4.3	2	8.3
	4 ve üstü	2	8.7	0	0
Anne Eğitim Durumu	Okur-Yazar değil	1	4.3	0	0
	İlkokul	6	26	9	37.6
	Ortaokul	2	8.7	8	33.3
	Lise	10	43.6	2	8.3
	Üniversite	4	17.4	5	20.8
Baba Eğitim Durumu	Okur-Yazar değil	0	0	0	0
	İlkokul	3	13	9	37.6
	Ortaokul	3	13	4	16.6
	Lise	10	43.6	5	20.8
	Üniversite	7	30.4	6	25
Baba Mesleği	Memur	6	26	4	16.7
	İşçi	4	17.4	6	25
	Esnaf	4	17.4	2	8.3
	Serbest Meslek	2	8.7	2	8.3
	Diğer	7	30.4	10	41.7
Anne Mesleği	Memur	2	8.7	2	8.3
	İşçi	2	8.7	1	4.1
	Esnaf	0	0	0	0
	Serbest Meslek	0	0	0	0
	Ev Hanımı	14	65.2	19	79.3
	Diğer	4	17.4	2	8.3

Tablo 9 (Devam) Çalışmada Yer Alan Öğrencilere Ait Demografik Veriler

Aile Gelir Durumu	Üst Gelir	5	21.7	3	12.5
	Orta	18	78.3	17	70.9
	Alt	0	0	4	16.6
Aile ile Birlikte Bulunulan Aktivite	Sohbet Etmek	10	43.6	3	12.5
	Gezmek	3	13	7	29.1
	Televizyon İzlemek	7	30.4	8	33.5
	Sinema-tiyatroya gitmek	0	0	2	8.3
	Spor yapmak	2	8.7	0	0
	Diğer	1	4.3	4	16.6

Demografik özellikler çalışmamızda sadece öğrencilerin sosyo-ekonomik özellikleri bakımından deney ve kontrol gruplarının birbirine denk olduğunu göstermek için kullanılmıştır. Kayseri’de taranan 12 sınıf içinde en denk bu iki grup görülmüştür. Bu bağlamda demografik özelliklere dönük araştırmamızda herhangi bir istatistiksel analiz çalışmamızın doğası gereği yapılmamıştır.

2.1.2. Uygulama Süreci

2017-2018 Öğretim yılının ikinci döneminde 7. Sınıf öğrencileri ile yürütülen çalışma toplam 6 hafta sürmüştür. Kontrol grubunda İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi öğretmeni hiç bir müdahale de bulunmadan süreci yürütmüştür. Deney grubundaki uygulamalar ders öğretmeni tarafından yapılmış araştırmacı tarafından süreç gözlemlenmiştir. Uygulama süreci şu şekildedir:

✓ Araştırmaya başlamadan önce, 4. Sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi öğretim programındaki kazanımlar incelenerek 2. Ünite Hak Özgürlük ve Sorumluluk ve 3. Ünite Adalet ve Eşitlik üniteleri, çalışmanın yapılacağı ünite olarak belirlenmiştir.

✓ Uygulama sürecinin planlı bir şekilde yürütülmesi amacıyla “Hak, Özgürlük ve Sorumluluk – Adalet ve Eşitlik” ünitesi kazanımlarını içeren Yaratıcı Drama ders planları araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak hazırlanmıştır.

✓ Deney grubu öğrencilerine uygulamanın 1. Haftasında çalışmanın amacı ve Yaratıcı Drama hakkında bilgi verilmiştir. Yaratıcı Drama etkinlikleri sürecinde karşılaşacakları kavramlar tanıtılmış ve örnek uygulamalar yapılarak öğrenciler sürece hazırlanmıştır.

✓ Araştırmacı tarafından çeşitli kaynaklar taranarak oluşturulan *İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Başarı Testi* ve çalışmada kullanılmasına karar verilen *Etkin Vatandaşlık Ölçeği* uygulama yapılmadan önce deney ve kontrol grubu öğrencilerine ön test olarak uygulanmıştır. (Ek, 4)

✓ Hazırlanan etkinlikler, 1 yaratıcı drama alanında uzman akademisyen, 7 İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi öğretmeni, dil bilgisi kuralları ve anlam bakımından 2 Türkçe öğretmeni tarafından kontrol edilerek gerekli görülen düzenlemeler sonucunda uygulamaya hazır hale gelmiştir.

✓ Çalışmada üniteye ait kazanımların öğretimi için ayrılan süre Tablo 7 ‘de verilmiştir.

✓ Deney grubu öğrencilerinin Yaratıcı Drama etkinliklerine yönelik görüşlerini öğrenmek amacıyla öğrencilerle görüşmeler yapılarak uygulama süreci tamamlanmıştır.

2.1.3. Nicel Verilere İlişkin Bulgular

Bu başlık altında Vatandaşlık Demokrasi ve İnsan hakları Dersi Akademik Başarı Testi Ölçeğinden elde edilen veriler belirtilmiştir.

2.1.3.1. Akademik Başarı Testine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında 4. sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde yer alan Birlikte Yaşama ünitesinin drama yöntemi etkinliklerinin uygulandığı deney ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı ön test-son test puanları incelenmiştir.

2.1.3.2. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Etkin Vatandaşlık Ölçeği Ön Test Puanlarının Karşılaştırılması

Her iki grubun Etkin Vatandaşlık Ölçeği ön test puanlarından elde edilen bulgulara yönelik bağımsız t-testi sonuçları Tablo 10’da belirtilmiştir.

Tablo 10

Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Etkin Vatandaşlık Ölçeği Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız t-Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Deney	23	62,21	6,94	45	,38	,705
Kontrol	24	61,50	5,94			

Tablo 10’da görüldüğü gibi, her iki grubun etkin vatandaşlık ölçeği ön test ve son test puanları ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. ($t_{(45)}=.705$; $p>.05$). Deney grubu Etkin Vatandaşlık Ölçeği puan ortalamasının (62.21) kontrol grubu puan ortalaması (61.50) ile sadece çok küçük bir düzeyde (0,30) kontrol grubunun yüksek daha yüksek olduğu görülmektedir. Neredeyse birbirine eşit bu bulgular dikkate alındığında, gruplar arasında iç geçerliliği tehdit edecek bir farkın bulunmadığı çok açıkça belirtilebilir.

2.1.3.3. Deney ve Kontrol Grubunun Etkin Vatandaşlık Ölçeği Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

“Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin etkin vatandaşlık ölçeği son testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık var mıdır?” alt problemine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-Testi sonucu Tablo 11’de belirtilmiştir.

Tablo 11

Deney ve Kontrol Grubu Etkin Vatandaşlık Ölçeği Son Test Puanlarına İlişkin Bağımsız t-Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Deney	23	87,17	7,91	45	1,51	,138
Kontrol	24	83.54	8,55			

Tablo 11 incelendiğinde uygulama süreci sonrası deney ve kontrol gruplarına uygulanan Etkin Vatandaşlık Ölçeği son testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı [$t_{(45)} = 1,51; p > 0,05$] görülmektedir. Fakat Burada deney grubu Etkin Vatandaşlık Ölçeği puan ortalamalarının kontrol grubuna göre daha yüksektir. (87,17>83,54). Bu bulgular deney ve kontrol grubu öğrencilerinin dersi giderek benimsediklerini ortaya koyarken deney grubunda yaratıcı drama etkinliklerinin derse pozitif bir yönde katkı sağladığını ortaya koymaktadır.

2.1.3.4. Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Ön Test Puanlarının Karşılaştırılması

“Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı ön testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık var mıdır?” alt problemine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-Testi sonucu Tablo 12’de belirtilmiştir.

Tablo 12

Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız t-testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Deney	23	87,17	7,91	45	,-187	,852
Kontrol	24	83.54	8,55			

Tablo 12 incelendiğinde uygulama öncesinde deney ve kontrol grupları için uygulanan akademik başarı ön testinden öğrencilerin aldıkları puanlar bakımından arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı [$t_{(45)}=-,128, p>.05$] görülmüştür. Aradaki puan farkının çok küçük olduğu kontrol grubu ($x =15.00$) deney grubu ($x =14,07$) tespit edilmiştir. Bu durum araştırmamızın iç geçerliliğini sağlamasına önemli bir katkı yapmıştır.

2.1.3.5. Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

“Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı son testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık var mıdır?” alt problemine yönelik yapılan bağımsız gruplar t-Testi sonucu Tablo 13’de belirtilmiştir.

Tablo 13

Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Son Test Puanlarına İlişkin Bağımsız t-Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Deney	23	23,82	3,31	45	1,65	,104
Kontrol	24	22,37	2,66			

Tablo 13 incelendiğinde uygulama bitimi sonrasında deney ve kontrol gruplarına uygulanan akademik başarı son testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülememiştir [$t_{(45)}=1,65, p>.05$]. Diğer yandan, kontrol grubu ($x =22,37$) ve deney grubu ($x=23,82$) öğrencilerinin akademik başarı son test puan ortalamaları karşılaştırıldığında yine etkin vatandaşlık ölçeğinde olduğu gibi kontrol ve deney grubu öğrencilerinin derste bir şeyler öğrendiklerini göstermektedir. Son test bulguları, yaratıcı drama etkinlikleri bağlamında değerlendirildiğinde yaratıcı drama etkinliklerinin derse etkisinin pozitif yönde olduğu görülmektedir.

2.1.4. Nitel Verilerden Elde Edilen Bulgular

Uygulama süresince yapılan etkinliklere yönelik deney grubu öğrencilerinin görüşlerini tespit etmek amacıyla uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen bulgular içerik analizine tabi tutulmuş; kategoriler ve kodlar belirlenerek frekansları hesaplanmıştır. Tablolardaki veriler öğrenci cümlelerinden örneklerle desteklenmiştir.

Öğrencilerin Yaratıcı Drama Etkinliklerinden Beğendikleri ve Beğenmedikleri Etkinliklere İlişkin Öğrenci Görüşleri

Öğrenci değerlendirme formunda “Uygulama sürecinde gerçekleştirilen yaratıcı drama etkinliklerinden beğendiğiniz ve beğenmediğiniz etkinlikleri nedenlerini de açıklayarak belirtiniz? Sorusuna ilişkin deney grubu öğrencilerinin verdikleri cevaplardan yola çıkılarak belirlenen kategoriler, kodlar ve frekansları Tablo 14’de belirtilmiştir.

Tablo 14

Öğrencilerin Yaratıcı Drama Etkinliklerinden Beğendikleri ve Beğenmedikleri Etkinliklere İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kategori	Kodlar	Tekrar eden öğrenciler	f
Beğendi	Eğlenceli olma,	Ö1, Ö2, Ö5, Ö6, Ö9, Ö10, Ö13, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21	11
	Derslerin daha güzel geçmesi	Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö11, Ö12, Ö15, Ö16, Ö23	9
Beğenmedi	Fiziksel ortam	Ö14, Ö17, Ö22,	3

Tablo 14 incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin çoğunluğu (n=19) uygulama süresince işlenen Yaratıcı Drama Etkinliklerini beğendiklerini belirtmiştir. Beğenen öğrencilerden “eğlenceli olma” koduna ilişkin Ö1, “Hepsini çok beğendim, Çünkü çok eğlendik, öğrenmemi kolaylaştırdı.”, “eğlenceli olma” koduna ilişkin Ö13, “tüm etkinlikleri çok beğendim çünkü oyunlar oynayarak ders işledik bu yüzden çok eğlendim” ve “derslerin daha güzel” koduna ilişkin Ö20,

“Beğenmediğim etkinlik olmadı çünkü ders çok güzel geçti” şeklinde görüş belirtmiştir. “Fiziksel Ortam” koduna ilişkin Ö14, “en çok sevdiğim etkinlik istasyon ve gözlük takma etkinliği, sevmediğim etkinlik rol kartı çünkü sınıfımız çok küçük olduğu için zorlandım”

Yukarıdaki bulgular değerlendirildiğinde öğrencilerin genel olarak etkinliklerde zorlanmadıkları, zorlandıkları etkinliklerde ise sınıfın fiziksel koşullarının elverişli olmamasından dolayı öğrencilerin zorlandıkları görülmektedir.

Konuları Öğrenmelerini Kolaylaştırması Açısından Düşüncelerine İlişkin Öğrenci görüşleri

Yaratıcı Dramanın İlkokul 4. Sınıf insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersinde kullanılmasının konuları öğrenmenizi kolaylaştırması açısından düşünceleriniz nelerdir? sorusuna öğrencilerin verdikleri cevaplardan yola çıkılarak belirlenen kategoriler, kodlar ve frekansları Tablo 15’de belirtilmiştir.

Tablo 15

Konuları Öğrenmelerini Kolaylaştırması Açısından Düşüncelerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kategori	Kodlar	Tekrar eden öğrenciler	f
Kolaylaştırdı	Eğlenerek Öğrenme	Ö1, Ö2, Ö5, Ö14, Ö22, Ö23	6
	Aktif Olma	Ö9, Ö11, Ö13, Ö19	4
	Eğitici Olma	Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö12, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö20, Ö21	13
Kolaylaştırmadı	-	-	-

Tablo 15 incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin tamamı (n=23) insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersinde etkinliklerin konuları öğrenmeyi kolaylaştırdığını belirtmiştir. Kolaylaştırdı diyen öğrencilerden “Eğlenerek öğrenme” koduna ilişkin Ö14, “konuları çok kolay öğrenmemi sağladı çünkü çok eğlendim.”, “eğitici olma” koduna ilişkin Ö8, “eğiticiydi. Dersi çok sevmemi

sağladı.” ve “aktif olma” koduna ilişkin Ö9, “Derste daha çok aktif olmaya başladığım için konuları kolay anladım.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Yukarıdaki bulgular değerlendirildiğinde yaratıcı drama etkinliklerine dayalı öğretimin eğitici olması, öğrencileri eğlenerek öğrenmeye teşvik etmesi ve ders süresince aktif kılmasının insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersini öğrenmeyi kolaylaştırmada etkili olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin Yaratıcı Drama Etkinliklerinden Hangilerinde Zorlandıklarına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Yaratıcı drama etkinliklerinden hangilerinde zorlandınız? Ne yapılsa daha iyi olabilirdi? Sorusuna öğrencilerin verdikleri cevaplara ilişkin deney grubu öğrencilerinin verdikleri cevaplardan yola çıkılarak belirlenen kategoriler, kodlar ve frekansları Tablo 16’te belirtilmiştir.

Tablo 16

Yaratıcı Drama Etkinliklerinden Hangilerinde Zorlandıklarına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kategori	Kodlar	Tekrar eden öğrenciler	f
Zorlandı	Anlaşılır	Ö2, Ö4, Ö7, Ö15, Ö19, Ö20, Ö21,	7
	Kolay ve Hızlı Öğrenme	Ö1, Ö3, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Ö13, Ö16, Ö18, Ö22, Ö23	12
Zorlanmadı	Fiziksel Koşullar	Ö11, Ö12, Ö14, Ö17	4

Tablo 16 incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin çoğunluğu (n=19) etkinliklerin hiçbirinde zorlanmadıklarını belirtmiştir. “zorlanmadım” diyen öğrencilerden “Anlaşılır” koduna ilişkin Ö2, “zorlanmadım, çünkü etkinliklerin hepsi açık ve anlaşılırdı”, “Kolay ve Hızlı Öğrenme” koduna ilişkin Ö5, “etkinliklerin hiçbirisinde zorlanmadık çünkü oyunlarımız çok kolaydı, “Zorlandım” diyen öğrencilerden “Fiziksel Koşullar” koduna ilişkin Ö14, “

Etkinlik alanımız dar olduğu için rahat hareket edemedik.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Yaratıcı Drama Yönteminin Eğlenceli Yönlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Öğrenci görüşleri incelendiğinde Yaratıcı drama etkinliklerinin eğlenceli yönleri hakkında neler düşünüyorsunuz? Sorusuna öğrencilerin verdikleri cevaplara ilişkin deney grubu öğrencilerinin verdikleri cevaplardan yola çıkılarak belirlenen kategoriler, kodlar ve frekansları Tablo 17’te belirtilmiştir.

Tablo 17

Öğrencilerin Yaratıcı Drama Yönteminin Eğlenceli Yönlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kategori	Kodlar	Tekrar eden öğrenciler	f
Eğlenceli	Oyun	Ö2, Ö3, Ö6, Ö10, Ö11, Ö13, Ö20, Ö21, Ö22	9
	Mutlu	Ö1, Ö7, Ö8, Ö9, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19,	11
	Katılım	Ö4, Ö5, Ö23	3
Eğlenceli Değil	-	-	-

Tablo 17 incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin tamamı (n=23) uygulama süresince yapılan etkinliklerin eğlenceli bulduklarını belirtmiştir. Bu duruma neden olarak “oyun” koduna ilişkin Ö12, “çok eğlenceli, çünkü oyunlar oynayarak çok eğlendik, dersi çok sevmemi sağladı.”, “mutlu” koduna ilişkin Ö16, “derste arkadaşlarımla keyifli keyifli zaman geçirdiğim için çok mutlu oldum, .”, “katılım” koduna ilişkin Ö5, “çok etkinlik yaptığımız için çok eğlenceliydi, bu derse diğer derslerden daha çok katıldım.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Yukarıdaki bulgular değerlendirildiğinde, öğrenciler yaratıcı drama etkinliklerini bir oyun olarak görmektedirler ve oynayarak öğrendikleri için de kendilerini mutlu olarak görmektedir. Şu bilinmelidir ki yaratıcı drama bir oyun değildir. Fakat öğrencilerin sosyal katılımında ve eğlenmelerinde adeta bir oyun gibi rol oynamaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde yaşı küçük çocukların

eğitiminde yaratıcı dramanın etkisi açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Yani kısaca belirtmek gerekiyorsa bu bulgular eğitimde öğrenerek öğrenmenin önemini açıkça ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin Arkadaşları ile İletişim Açısından Yaratıcı Drama Etkinliklerin Sağlamış Olduğu Katkıları İlişkin Öğrenci Görüşleri

Öğrenci değerlendirme formunda Arkadaşlarıyla iletişim açısından yaratıcı drama etkinlikleri ne tür katkılar sağlamıştır? Açıklayınız. Sorusuna öğrencilerin verdikleri cevaplardan yola çıkılarak belirlenen kategoriler, kodlar ve frekansları Tablo 18’de belirtilmiştir.

Tablo 18

Öğrencilerin Arkadaşları ile İletişim Açısından Yaratıcı Drama Etkinliklerin Sağlamış Olduğu Katkıları İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kategori	Kodlar	Tekrar eden öğrenciler	f
Katkı Sağladı	Anlaşma	Ö3, Ö13	2
	Özgüven	Ö5, Ö8, Ö12, Ö17,	4
	Etkileşim	Ö1, Ö2, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö20, Ö21, Ö22,	14
	Katılım	Ö4, Ö19, Ö23	3
Katkı Sağlamadı	-	-	-

Tablo 18 incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin tamamı (n=23) arkadaşları ile iletişim açısından yaratıcı drama etkinliklerinin olumlu yönde katkı sağladığını belirtmiştir. “anlaşma” koduna ilişkin Ö3, “arkadaşlarımla ders içerisinde daha iyi anlaşmamı sağladı.”, “Özgüven” koduna ilişkin Ö17, “ katkı sağladı çünkü kendimi daha iyi ifade ediyorum ve kendime güvenim geldi.”, “etkileşim” koduna ilişkin Ö22 “tüm sınıfla artık daha çok konuşmaya başladım ve daha çok etkileşim halindeyim”, “katılım” koduna ilişkin Ö19 “derse artık eskisinden daha çok katılıyorum ve tüm arkadaşlarımla konuştum” şeklinde görüş belirtmiştir.

Yukarıdaki bulgular değerlendirildiğinde yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı öğrenme sürecinde öğrencilerin çoğunun arkadaşları ile daha iyi iletişim kurduğu, bu yöntemle ders işlenmesini diğer yöntemlere göre daha fazla

arkadaşları ile etkileşim halinde oldukları. Kendilerine daha çok güvendikleri için daha iyi ifade etmeye başladıklarını belirttikleri görülmektedir. Bu yönüyle bakıldığında yaratıcı drama yönteminin öğrenciler arasında daha etkili bir iletişim sağladığı söylenebilir.

Öğrencilerin Yaratıcı Drama Yöntemiyle İşlenen Derslerin Diğer Yöntemlerle İşlenen Derslerle Karşılaştırmasına İlişkin Görüşlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Öğrenci değerlendirme Yaratıcı drama yöntemi ile işlemiş olduğunuz derslerin diğer derslerde kullanılan yöntemlere göre ne gibi farklılıkları var? Bunları nasıl buluyorsunuz sorusuna öğrencilerin verdikleri cevaplardan yola çıkılarak belirlenen kategoriler, kodlar ve frekansları Tablo 19’da belirtilmiştir.

Tablo 19

Öğrencilerin Yaratıcı Drama Yöntemiyle İşlenen Derslerin Diğer Yöntemlerle İşlenen Derslerle Karşılaştırmasına İlişkin Görüşlerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kategori	Kodlar	Tekrar eden öğrenciler	f
Farklılık var	Çok ve sık etkinlik yapma	Ö2, Ö5, Ö9, Ö14, Ö15,	5
	Eğlenceli olma	Ö1, Ö3, Ö4, Ö6, Ö8, Ö10, Ö12, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö22, Ö23	13
	Derslerin daha güzel ve çabuk geçmesi	Ö7, Ö11, Ö21,	3
	-	Ö13, Ö16,	2
Farklılık Yok	-	-	-

Tablo 19 incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin tamamı (n=23) yaratıcı Drama Yöntemiyle işlenen İnsan Hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersinin çeşitli farklılıkları olduğunu belirtmiştir. Farklılık var diyen öğrencilerden “Çok ve sık etkinlik yapma” koduna ilişkin Ö9, “Evet, bana göre farklılıklar var. Çünkü diğer derslerden daha çok etkinlik yapıyoruz .”, “eğlenceli olma” koduna ilişkin Ö23, “Diğer derslere öre çok farklı çünkü çok eğlenceli yanları var bu yüzden diğer

derslerden daha çok sevmemi sağladı” ve “derslerin daha güzel ve çabuk geçmesi” koduna ilişkin Ö11, “Evet farklı. Çünkü diğer derslerde daha çabuk sıkılıyorduk. Şimdi ders hem eğlenceli hem de çabuk geçiyor.” ve herhangi bir gerekçe belirtmeden sadece yaratıcı drama yöntemi ile işlenen İnsan Hakları yurttaşlık ve demokrasi dersinin çeşitli farklılıkları olduğu durumuna ilişkin , “ değer derslerden çok farklı bir ders.” şeklinde görüş belirtmiştir.

Yukarıdaki bulgular değerlendirildiğinde Yaratıcı Drama Yönteminin İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersini eğlenceli hale getirdiği, öğrenci için dersin nasıl bittiğini anlayamayacak kadar hızlı geçtiği ve tüm bu etkenlerin sosyal bilgiler dersine farklılık kazandırdığı söylenebilir.

2.2. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Tartışma

Bu çalışmada, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin kullanılması etkin vatandaş olma, akademik başarı ve öğrencilerin yaratıcı drama etkinliklerine bakışı bağlamında değerlendirilmiştir. Deney grubunda elde edilen veri sonuçları bu derste “Etkin vatandaş Ölçeği ve başarı testlerinde anlamlı sonuçlar çıkarmamış olsa da deney grubunun puan ortalamalarının kontrol grubundan yüksekliği söz konudur. Ayrıca yaratıcı drama etkinlik değerlendirme formundan alınan verilerde öğrencilerin büyük bir kısmının genel olarak oldukça pozitif bir tutum gösterdiği aşikârdır. Bu durum bu derste yaratıcı dramanın etkililiğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde, yaratıcı dramanın öğrencilerin derse etkin bir şekilde katılımını sağladığı belirtilebilir. Diğer taraftan yine öğrencilerin başarı puanlarının yüksekliği de ders konuları bağlamında demokrasi ve insan haklarını, özgürlükleri, vatandaşlık bilgilerini yaratıcı drama yöntemi ile kavradıklarını göstermektedir. İnsan hak ve özgürlüklerini, vatandaşlığa ve demokrasiye ilişkin kavramları, bireyin ve devletin sorumluluklarını yaparak yaşayarak öğrenebilirler. Ayrıca derste kullanılan etkinlikler, öğrencilerin başarılarını ve demokratik değerlere bağlılıklarını anlamlı bir şekilde artırabilir. Öğrencilerin, yaratıcılık, hayal gücü gibi becerileri ile anlama, anlamlandırma ve öğrendiğinin farkında olma gibi biliş

üstü becerileri gelişebilir. Derse ve öğrenmeye ilişkin istekleri artabilir. Öğrenciler demokrasi, özgürlük, eşitlik, adalet gibi soyut kavramları kolaylıkla öğrenebilirler.

Öğrencilerin yaratıcı drama etkinliklerini iş bölümü içerisinde gerçekleştirmeleri sosyal katılımcı olmaları etkin vatandaş öğretimine önemli katkılar sağlamıştır. Etkin vatandaş olma bilinci oluşturmada yaratıcı dramanın belirgin niteliği böylelikle açığa çıkmaktadır. Yaratıcı drama özellikleri incelendiğinde bir öğrencide bir katılım heyecanının olması beklenmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde belki de öğrenciler yaratıcı drama yolu ile gerçek bir hayata hazırlanarak ileride etkin bir vatandaş olarak toplumdaki yerini alacaklardır.

Sonuç

İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi uygulanması sonucu yaratıcı drama yönteminin öğrenci başarı puanlarında bir artış sağlaması ve etkin vatandaşlık tutumlarının olumlu yönde ilerlemesi bu çalışmanın çalışmada çok anlamlı bir sonuç çıkmasa da yine de önemli olduğu belirtilebilir. Çalışma sonucunda uygulanan ön-test ve son-testler karşılaştırıldığında kontrol ve deney gruplarının her ikisinin de başarılarında artış olmuştur. Bu sonuç, kontrol ve deney grubunda uygulanan etkinliklerin başarıyı olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Bu durumda kontrol grubunda uygulanan İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi öğretim programında yer alan yaratıcı drama destekli etkinliklerin başarıyı arttırmada etkisi ortadadır. Bu uygulamaların başarıyı artırmasının sebepleri olarak öğrencilerin uygulama boyunca etkin bir rol alması, kendini çekinmeden kanıtlamaları sosyal katılım, rahatlama ısınma gibi eylemler isteklilik uygulamalarının öğrenci başarısını arttırmada daha etkili olmasının sebepleri arasında, öğrencinin süreç içinde etkin olarak rol alması; çekinmeden rol içinde kendini çekinmeksizin ifade etme; ısınma, rahatlama ve doğaçlama yapma becerisi öğrenmeye isteklilik gösterilebilir.

Bu çalışmada yaratıcı dramanın öğrenciler üzerinde başarıya olumlu katkılar sağladığı ortaya çıkmıştır. Literatür çalışmaları incelendiğinde bu özelliklerin aşağıda verilen çalışmalarda da yer aldığı görülmektedir

Güler (2008), ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin Türkçe dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin olumlu yönde etki ettiğini saptamıştır. Üstündağ (1988), öğrenim

sürecinde dramatizasyon ağırlıklı yöntemin etkili olduğunu saptamıştır. Günaydın (2008), ilkokul 6. Sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin erişimi ve tutumlarını olumlu yönde etkilediğini saptamıştır. Uygungül (2016), ilkokul öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarına, akademik başarılarına ve kalıcılığa olumlu yönde etki ettiğini saptamıştır. Sarı (2017), 4. sınıf öğrencileri sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama etkinlikleri sonrasında yapılan başarı testinde deney grubunda anlamlı sonuçlara ulaşmıştır. Buna karşın, Bakkaloğlu (2017), İlkokul 4. sınıf öğrencileri üzerinde çevre konuları için yaptığı araştırmada, yaratıcı drama etkinlikleri sonrasında yapılan başarı son testinde pozitif yönde başarı bulmasına karşın anlamlı bir farka ulaşamamıştır. Bu çalışma bizim çalışmamıza benzer bir sonuç ortaya koymaktadır.

Bu literatüre ek olarak; Aykaç (2008), Üstündağ (1997), Karapınarlı (2007), Kayhan (2004), Erdoğan (2010), çalışmalarında da yine bu araştırmanın bulgularına benzer bulgulara rastlanılmaktadır. Alan yazında değerlendirildiğinde öğrencilerin etkin katılımlı drama derslerinde başarı pozitif yönde olmuştur.

Etkin vatandaşlık üzerine çok çalışma yapılmamıştır. Kansu (2014), çalışmasında ilkokul sosyal bilgiler dersinde etkin vatandaşlık tutumlarında anlamlı farka ulaşmıştır. Bu çalışmada ise İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde yaratıcı drama uygulamalarında etkin vatandaşlık tutumlarında anlamlı fark olmasa da öğrencilerin pozitif bir tutum sergiledikleri görülmüştür. Çevik-Kansu ve Öksüz (2013), yapmış olduğu çalışmada öğretmen ve ilkokul öğrencilerinin görüşlerinden hareket ederek etkin vatandaşlık eğitiminin önemine dikkat çekmiştir.

Sonuç olarak yaratıcı drama etkinlikleri ile yapılan bu çalışmada öğrencilerin başarılarının arttığı, etkin vatandaş olma tutumlarının geliştiği görülmüştür. Kısaca belirtmek gerekirse bu derste yaratıcı drama etkinlikleri öğrencilerin başarılarını artırmada dersin ilgili kazanımlarına ulaşmada ve etkin vatandaş bilinci geliştirmede etkili bir rol oynamaktadır.

Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

Öğretmenlere Yönelik Öneriler

- Yapılan bu araştırma sadece İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersini kapsamaktadır. Etkin vatandaşlık ölçeği yeni kullanılan bir ölçektir. Etkin vatandaşlık ölçeği başka derslerde de kullanılabilir.
- İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersi konularını kapsayan bazı etkinlikler için fiziki imkânlarda iyileştirmeler yapılabilir.
- Etkin vatandaşlık ile ilgili öğretim etkinlikleri çeşitlendirilebilir.
- Öğrencilerin sosyal katılımı ve rahat ortamları sevdikleri belirlenmiştir. Bu kapsamda öğretmen ve okul idaresi rahat ortam yaratmak için çaba sarf etmeleri eğitimin etkililiğini artıracaktır.
- Yaratıcı dramaya dönük ilkökul düzeyinde derslerde kullanılmak üzere yeni materyaller oluşturulabilir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu çalışma 4. Sınıf İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde "Hak, Özgürlük ve Sorumluluk – Adalet ve Eşitlik" ünitesindeki konular üzerinde çalışılmıştır. Yaratıcı Drama yöntemi ile İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersinin farklı sınıf ve ünitelerinde çalışmalar yapılabilir.
- Bu çalışmada İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde Yaratıcı Drama yönteminin öğrencilerin akademik başarılarına ve etkin vatandaşlık tutumlarına yönelik olumlu puan artışı gözlemlenmesine karşın anlamlı fark oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Nitel veri analizi yaratıcı drama için sınıfın fiziki şartlarını beğenmediğini göstermektedir. Bu sonuçtan hareketle sınıfın fiziki şartlarının düzenlenmesi gerçekleştirilerek daha uzun zaman dilimini kapsayan çalışmalar yaparak daha net fikirlere ulaşılması sağlanabilir.
- Etkin vatandaşlıkla ilgili yurtdışı literatür çalışmaları yapılarak daha farklı uygulama ve araştırmalar yapılabilir.
- İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersine öğrencilerin bakışı olumludur. 4. Sınıflarda yeni bir ders olmasından dolayı bu dersle ilgili verimliliği artırmak için başka çalışmalar yapılabilir.

- Bu kapsamda yetkili kişilere yapılabilecek bir öneri ise yaratıcı dramının İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersi programında yer almasıdır. Araştırmacıların bu yönde çalışmasını teşvik edecek, öğretmenleri yaratıcı drama yöntemi ile ilgili daha fazla etkinliğe yönlendirecek böylece öğrenciler dersleri daha etkili ve eğlenceli bir şekilde öğreneceklerdir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, H.Ö. (2002). *Biz düşlerimizi yaratıcı drama ile gerçek yapıyoruz. Yaratıcı Drama. 1985-1995*. Ankara: Naturel Kitap Yayıncılık.
- Adıgüzel, H. Ö. (2006). *Yaratıcı Drama, 1985-1998 Yazılar*. (2. Baskı) Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Adıgüzel, Ö., Çakır İlhan, A., Okvuran, A. (2004). *Anadolu Güzel Sanatları Lisesi, Drama*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Akkuş, Ç. (2013). *İlköğretim Birinci Sınıf Hayat Bilgisi Dersindeki Fen Kavramlarının Drama Yöntemiyle Öğretiminin Öğrenmedeki Başarı ve Kalıcılığa Etkisi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Akoğuz, A. ve Akoğuz, M. *Yaratıcı Drama Etkinlikleri*. İstanbul: Final Kültür Sanat Yayınları. 2011
- Aksarı, S. (2005). *İlköğretimde günlük plan olarak drama önerileri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Arıkan, Y. (2007). *İlköğretimler İçin Uygulamalı Tiyatro ve Drama Eğitimi*, İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Audigier, F. (2000). *Project "Education For Democratic Citizenship": Basic Concepts And Core Competencies For Education For Democratic Citizenship*, Council for Cultural Cooperation, Strasbourg.
- Aybay, R. (2006). *Vatandaşlık Hukuku*. İstanbul: İstanbul Bilgi.
- Aykaç, M. (2008). *Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Dramanın Yöntem Olarak Kullanılmasının Öğrenci Başarısına Etkisi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Bakkaloğlu, N. (2017). *İlkokul Çevre Konularında Uygulanan Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrencilerin Başarılarına Kalıcılığa ve İlgilerine Etkisi*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

- Banham, M. (1998). *Cambridge Tiyatro Rehberi*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Banks, J. A. (2004). *Democratic citizenship education in multicultural societies. In Diversity and citizenship education: Global perspectives*, San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Bozdoğan, Z. (2003). *Okulda Rehberlik Etkinlikleri ve Yaratıcı Drama*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Burt, D. S. (2008). *Drama 100: The Order of the Greatest Games of All Time*, New York: Facts in the File / Info Bank.
- Büyüköztürk, Şener - Çakmak Kılıç, Ebru - Akgün, E. Özcan - Karadeniz, Şirin - Demirel, Funda. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem A Akademi, 2012.
- Cabral, B. (1988). Teacher İn Role And Childrens Zone Of Proximal Development. A Partnership For Acting And Reading Physical Signs. Researching Drama And Theatre İn Education.İnternational Conference Üniversity Of Exeter.
- Can, A. (2012) *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem A Akademi.
- Coplan, D. (2010) Introduction: From empiricism to theory in African border studies. *Journal of Borderlands Studies* 25(2), 1-5.
- Council of Europe. (2000). Education for Democratic Citizenship: A Lifelong Learning Perspective. Retrieved from <http://www.okm.gov.hu/letolt/nemzet/eu/Education%20for%20Democratic%20Citizenship.pdf>. on 24.07.2018
- Council of Europe (2010). Council of Europe charter on education for democratic citizenship directorate of education and languages and human rights education. Retrieved from http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/Source/Charter/Charterpocket_EN. on 02.02.2017
- Crick, B. (1998). *Education for citizenship and the teaching of democracy in schools*. London: QCA

- Çevik-Kansu, C. & Öksüz, Y. (2014). Developing an Active Citizenship Scale for the Fourth Grade Primary School Students. *The Anthropologist*, 3 (18), 969-980.
- Çevik-Kansu, C. ve Öksüz, Y. (2013, Eylül). *Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre İlkokullarda Uygulanan Etkin Vatandaşlık Eğitimi*. 22. Eğitim Bilimleri Kurultayında sunulan bildiri, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Davis, I. (1994). The nature of education for citizenship. *Social Science Teacher*, 24(1), 2-4.
- Demet, S. (2017). *İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Drama Yöntemi Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına, Tutumlarına ve Öğretimin Kalıcılığına Etkisi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Demircioğlu İ. H. (2002). Öğretim Stratejileri, C. Öztürk & D. Dilek, (Ed.) *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (137-226). Ankara: Pagemyayınları.
- Demirtaş, H. (2008). İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi. *Eğitim Dergisi*, 20, 20-54
- DfEE (Department for Education and Employment). (1999). The national curriculum for England: Citizenship. London: Department for Education and Employment and the Qualifications and Curriculum Authority. Retrieved from <http://dera.ioe.ac.uk/4407>. on 03.03.2017
- Doğanay, A. (2010) What Does Democracy Mean to 14-Year-Old Turkish Children? A Comparison With Results of The 1999 IEA Civic Education Study, *Research Papers in Education*, 25(1), 51-71.
- Erdoğan, C. (2016). *Yaratıcı Drama Yönteminin İlkokul İkinci Sınıf İngilizce Dersi Meyveler (Fruits) Ünitesindeki Sözcük Öğrenme Başarısına Etkisi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Erdoğan, S. (2010). *Eğitici Drama Yönteminin Fen ve Teknoloji Dersi Vücudumuzda Sistemler Ünitesinde Öğrenci Başarısına Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

- ERG. (2005). Yeni öğretim programlarını inceleme ve değerlendirme raporu. www.İlköğretimonline.org.tr/vol5say1/yenimufredat_raporu%5B1%5D.pdf adresinden 03.04.2017 tarihinde erişilmiştir.
- Eti, İ. (2010). *Drama Etkinliklerinin Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Becerileri Üzerine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- European Commission. (2005). Learning for Active Citizenship: A Significant Challenge in Building a Europe of Knowledge, Retrieved from <http://europa.eu.int/comm/education/archive/citizen/citiz.en.html>. on 29.07.2018
- Farris, J. & Parke, J. (1993). To Be Or Not To Be: What Students Think About Drama. *The Clearing House*. 231-234.
- Guérin, L. & Van der Ploeg, P. & Sins, P. (2013). Citizenship education: the feasibility of a participative approach. Educational Research, Retrieved from <https://doi.org/10.1080/00131881.2013.844945>. on 03.04.2017.
- Guli, L. A. (2004). The Effects of Creative Drama – Based Intervention for Children with Deficits in Social Perception. Unpublished PhD Thesis. The University of Texas at Austin. USA.
- Güler, İ. K. (2008). *İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Dersinde Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiği*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Gülmez, M. (1998). *İlköğretimde Kesintisiz İnsan Hakları Eğitimi*. Cumhuriyet
- Gülmez, M. (2001). *İnsan hakları ve demokrasi eğitimi*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Gültekin, D. (2014). *Yaratıcı Drama Eğitiminin 60-72 Aylık Çocukların SosyalDuygusal Gelişimine Etkisi (Malatya İli Örneği)*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Günaydın, G. (2008). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Drama Yönteminin Erişi Ve Tutum Üzerindeki Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

- Gündoğan, A. (2011). *Yaratıcı Hayal Gücü Testinin Türk Çocuklarına Uyarlanması Ve Dramanın Farklı Yaş Gruplarındaki Çocukların (10-13) Yaratıcı Hayal Güçleri Üzerindeki Etkisi*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Güven, A. (2008). Demokratik Vatandaşlık ve Tarih Eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 337-350.
- Güven, M. (2011). Okulöncesinde demokrasi eğitimi ve çocuk haklarında eğitim ortamları. H. Deveci, (Ed.), *Okul öncesinde demokrasi eğitimi ve çocuk hakları* içinde (s. 93-118). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Hartuç A, D. (2015). *İlkokul 2. Sınıf Hayat Bilgisi Dersinin Drama Yöntemi İle Öğretimine İlişkin Bir Uygulama Önerisi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Hébert, Y. & Sears, A. (2001). Citizenship education. Retrieved from <http://www.cea-ace.ca/res.cfm?subsection=rep>. On 03.03.2017
- Hodgkin, R. & Newell, P. (2002). Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child. UNICEF.
- Kamen, M. (1992). Creative Drama and the Enhancement of Elementary School Students Understanding of Science Concepts. *Dissertation Abstracts International*. 52(07), 2489-2489
- Karaman-Kepenekci, Y. (2000). *İnsan Hakları Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karaman-Kepenekçi, Y. (2008). *Eğitimciler İçin İnsan Hakları ve Vatandaşlık*. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Karapınarlı, R. (2007). *İlköğretim 7. Sınıf Matematik Dersinde Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrencilerin Başarı ve Kalıcılık Düzeyine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Karataş, O. (2011). *İlköğretim I. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Doğal Afet Eğitiminde Drama Tekniğinin Öğrencilerin Başarılarına Etkisi (DeneySEL Çalışma)*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kavcar, C. (1985). *Örgün Eğitimde Dramatizasyon. Eğitim ve Bilim*. Ankara: TED Yayınları.

- Kayhan, C. H. (2004). *Yaratıcı Dramanın İlköğretim 3. Sınıf Matematik Dersinde Öğrenmeye, Bilgilerin Kalıcılığına Ve Matematiğe Yönelik Tutumlara Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kırıçoğlu, O. (1991). *Sanatta Eğitim*. Ankara: Demircioğlu Matbaacılık.
- Kıroğlu, K. (2006). *Yeni İlköğretim Programları 1-5 Sınıflar/New primary curriculum: 1-5 classes*, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Köymen, O. (2003). *Tarih Eğitime Eleştirel Yaklaşımlar*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2000). Eğitimde Kendini Gerçekleştirme. A. Şimşek, (Ed), *Sınıfta Demokrasi*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları
- McNaughton, M. J. (2004). Educational Drama In The Teaching Of Education For Sustainability. *Environmental Education Research*, 10(2), 139-155.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (1930). *1926 ilkmektep müfredat programı*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (1936). *1936 İlkokul programı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (1957). *1948 İlkokul programı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (1968). *1968 İlkokul programı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (1995). *İlköğretim genel müdürlüğü ortaokul programı* (2. Baskı). Ankara.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2003). *Türkiye’de ilköğretim (Dünü, bugünü, yarını)*. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2010) *İlköğretim vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi (8. sınıf) öğretim programı*. Ankara
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2015). *İlkokul İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı Kurul Kararı*. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx/program2.aspx?islem=1&kno=245> adresinden 03.03.2017 tarihinde edinilmiştir.

- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2017) İlköğretim vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi (4. sınıf) öğretim programı. <http://ttkb.meb.gov.tr/program.aspx?tur=ilkogretim&lisetur=&ders=&sira=&sinif=&sayfa=3> adresinden 03.03.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2010). İlköğretim Vatandaşlık ve Demokrasi Dersi. *Tebliğler Dergisi*: 7, 1605-1648
- Moore, H & Caldwell, H. (1993). Drama And Drawing For Narrative Writing in Primary Grades. *The Journal Of Educational Research*, 87(2), 100- 110.
- Munck, G, (2014), What is democracy? A reconceptualization of the quality of democracy. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/263506580>. on 05.03.2017
- Nalçacı, İ. Ö. (2012). *Çevremizdeki Kirlilik Konusunun İlköğretimde Yaratıcı Drama Yöntemi İle İşlenmesi Ve Öğrenci Farkındalığına Etkisi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Naval, C., Print, M. & Veldhuis, R. (2002). Education for democratic citizenship in the New Europe: Context and reform. *European Journal of Education*, 37(2), 107-128.
- Nayci, Ö. (2011). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Dramanın Bir Yöntem Olarak Kullanılmasının Öğrenci Başarısına Etkisi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Oğuzkan, F. (1981). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- O'Hara, M. (1997, april). Process And Product: Some Perspectives On The Of Presentation And Performance In Preparing PGCE Secondary English To Teach Drama. Researching Drama And Theatre In Education International Conference.
- Önder, A. (2000). *Yaşayarak Öğrenme için Eğitici Drama-Kuramsal Temellerle Uygulama Teknikleri ve Örnekleri* (2. Baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Önder, A. (2010). *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Özdemir, S. M. & Çakmak, A. (2008). The effect of drama education on prospective teachers' creativity. *International Journal of Instruction*, 1(1), 13-30
- Phillips, E. & Higginson, W.(1997). Creative Mathematics : Exploring Children's Understanding. *Educational Studies in Mathematics* 42 (1), 81-100
- Rasmussen, M. L. (2012). The human rights education toolbox: A practitioner's guide to planning and managing human rights education. Copenhagen: The Danish Institute for Human Rights. Retrieved from http://www.humanrights.dk/files/media/dokumenter/udgivelser/hre_eng.pdf f. On 06 Ocak 2017
- Saab, J. F. (1988). The effects of creative drama methods on mathematic achievement, attitudes and creativity. *Dissertation Abstracts International*. 48(10). 2538.
- San, İ. (1996). Yaratıcılığı Geliştiren Bir Yöntem Ve Yaratıcı Drama Bireyi Yetiştiren Bir Disiplin: Eğitsel Yaratıcı Drama. *Yeni Türkiye Dergisi*, 7, 148-160.
- San, İ. (1998, Kasım). *Türkiye'de Yaratıcı Drama Çalışmalarının Dünü Ve Bugünü*. 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi'nde sunulan bildiri, Ankara Üniversitesi, Cebeci Kampüsü, Ankara.
- San, İ. (2002). *Yaratıcı Drama 1985-1995 Yazıları*. Ankara: Natürel Yayınları
- Schulz, W. & Fraillon, J. & Ainley, J. (2011). ICCS 2009 Technical report. Amsterdam: International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). Retrieved from http://www.iea.nl/fileadmin/user_upload/Publications/Electronic_versions/ICCS_2009_Technical_Report.pdf. on 09.05.2017
- Scott, D. & Lowson, H. (2002). *Citizenship education and the curriculum*. London: Ablex Publishing.
- Smith M. K. (1996). Fostering Creativity in early childhood Classroom. *Early Childhood Education Journal*. 24(2). 77-82

- Sözkese, A. (2015). *60-72 Aylık Çocukların Değer Eğitiminde Öykü Temelli Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Topçu, A. K. (2008). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Bir Öğretim Yöntemi Olarak Yaratıcı Drama*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir
- Turner, B. (1993). *Contemporary Problems in the Theory of Citizenship*. London: Sage Publications.
- Ulubey, Ö. (2015). *Vatandaşlık Ve Demokrasi Eğitimi Programının Yaratıcı Drama Ve Diğer Etkileşimli Öğretim Yöntemleri İle Uygulanmasının Akademik Başarıya ve Demokratik Değerlere Bağlılığa Etkisi*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- UNESCO, (2012). *World programme for human rights education*. Paris: UNESCO.
- Uyungül, Ö. (2016). *Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrencilerin Öğrenme Stillerine Göre Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına, Akademik Başarılarına ve Kalıcılığa Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Üstündağ, T. (1988). *Dramatizasyon Ağırlıklı Yöntemin Etkililiği*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Üstündağ, T. (1996). Yaratıcı Dramanın Üç Boyutu. *Yaşadıkça Eğitim*, 49, 19-23.
- Üstündağ, T. (1988). *Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinin Öğretiminde Yaratıcı Dramanın Erişmeye ve Derse Yönelik Öğrenci Tutumlarına Etkisi*, (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Ütkür, N. (2012). *Yaratıcı Drama Yönteminin Hayat Bilgisi Derslerinde Kullanılmasının Öğrencilerin Başarı Ve Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Wright, R. P. (2006). Drama education and development of self: my thorreality? *Social Psychology and Education*, 9 (1), 43-65.

- Yassa, N. A. (1999). High School Involvementın Creative Drama. Research in Drama Education, 4(1), 3-7.
- Yetim, B. N. (2015). *Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yardımseverlik ve Dayanışma Değerlerinin Öğretiminde Kullanılan Örnek Olay ve Drama Yöntemlerinin Etkililiğinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zengin, E. E. (2014). *Yöntem Olarak Yaratıcı Drama Kullanımının İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerlere Etkisi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

3. EKLER

Ek-1: MEB Uygulama İzni

	T.C. KAYSERİ VALİLİĞİ İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Sayı : 94025929-605.02-E.16051953 Konu : Ferhat ALATAŞ Araştırma İzni	06/10/2017
VALİLİK MAKAMINA	
İlgi: Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22/08/2017 tarih ve 12607291 sayılı (2017/25 Genelge) emirleri.	
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Ferhat ALATAŞ'ın "Yaratıcı Drama Yönetiminin İlköğretim 4. Sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersinde Kullanılması" konulu çalışma yapma isteği ile ilgili, 05/10/2017 tarih ve 15877789 sayılı dilekçesi ve ekleri ilişikte sunulmuştur. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Ferhat ALATAŞ'ın "Yaratıcı Drama Yönetiminin İlköğretim 4. Sınıf İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersinde Kullanılması" konulu çalışmayı yapmasında bir sakıncanın olmadığı Anket Değerlendirme Komisyonu tarafından tespit edilmiştir. Her sayfası mühürlü çalışma evrakları ilişikte sunulmuş olup, 2017-2018 eğitim-öğretim yılı sonuna kadar eğitimi aksatmadan okul müdürlüğünün gözetiminde, İlimiz Kocasinan İlçesine bağlı Feridun Cingilli İlkokulunda araştırmanın yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir. Makamınızda da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.	
Sezai ÇAMDALI İl Millî Eğitim Müdür V.	
EK: Yazı ve Ekleri (16 Sayfa)	
OLUR 06/10/2017	
Baha BAŞÇELİK Vali a. Vali Yardımcısı	
Gültepe Mahallesi Talas Bulvarı No:1/B Melikgazi / KAYSERİ Elektronik Ağ: http://kayseri.meb.gov.tr e-posta: argec38@meb.gov.tr	Ayrıntılı Bilgi İçin: C.BOYRAZ (V.H.K.L.) C. NALBANT (Şef) Tel: (0352) 330 1125 (1240) Faks: (0352) 320 9503

Ek-2: Etkin Vatandaşlık Ölçeği Uygulama İzni

ben 19 Eki 2016
alıcı: cerencevik ✓

Hocam merhaba;

Ben Ferhat ALATAŞ. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Eğitimi Anabilimdalı yüksek lisans öğrencisiyim. "YARATICI DRAMANIN İLKÖĞRETİM 4. SINIF İNSAN HAKLARI, YURTTAŞLIK VE DEMOKRASİ DERSİNDE KULLANILMASI" başlıklı tez çalışmamda kullanmak üzere geliştirmiş olduğunuz Etkin Vatandaşlık Ölçeğinizi kullanmak için izninizi ve aynı zamanda ölçeğinizi edinebilmem için yardımınızı istemekteyim.

İyi günler hocam. Saygılar.

Ceren ÇEVİK 24 Eki 2016
alıcı: ben ✓

Merhabalar Ferhat,
Öncelikle bu alanda çalışacak olmana sevindim.
Ölçekle ilgili çalışmaların tamamına doktora tezimden ulaşabilirsin.
Kolay gelsin,
İyi çalışmalar dilerim.

Yrd. Doç. Dr. Ceren ÇEVİK KANSU
Bayburt Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Temel Eğitim Bölümü

Ek-3: Etkin Vatandaşlık Ölçeği

Etkin Vatandaşlık Ölçeği

Sevgili öğrenciler, aşağıda etkin vatandaşlık bilincinizi ortaya çıkarmaya yönelik duygu ve düşünceleri yansıtan cümleler yer almaktadır. Bu cümlelerin karşısında da "Hiç katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Katılıyorum" ve "Tamamen katılıyorum" olmak üzere dört seçenek verilmiştir. Lütfen cümleleri dikkatle okuyunuz ve sonra kendinize uygun olan seçeneklerden birini işaretleyiniz.

	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Koridorda koşan arkadaşlarımı başkalarına zarar verebileceği için uyarırım.				
2. Piknikte çöpler etrafa atıldığında uyarırım.				
3. Karşımdakinin söylediklerinden hoşlanmasam da, sözünü kesmeden dinlerim.				
4. Yeşil alanlara zarar verenleri uyarırım.				
5. Öğretmenimiz ders anlatırken, dikkatimi dağıtan arkadaşımı uyarırım.				
6. Öğretmenden söz hakkı almak için mutlaka parmak kaldırırım.				
7. Teneffüs zili çalar çalmaz içimden koşmak gelmesine rağmen, başkalarına çarparak zarar verebileceğim düşüncesiyle koşmam.				
8. Yardıma muhtaç insanlara yardım etmek beni mutlu eder.				
9. Öğretmenimin sınıfta ilgili verdiği görevleri yerine getirmeye özen gösteririm.				
10. Evimde yüksek sesle müzik dinleyerek çevresine rahatsızlık verenleri uyarırım.				
11. Sosyal etkinliklerde görev almaktan hoşlanmam.				
12. Sosyal kulüp çalışmalarının beni geliştireceğine inanmam.				
13. Sosyal kulüplerde çalışmayı zaman kaybı olarak görürüm.				
14. Sosyal etkinliklere katılmak istemem.				
15. Sosyal kulüp etkinliklerinde canım sıkılır.				
16. Bir sivil toplum örgütünde çalışmak bana yük getirir.				
17. Kızılay'ın yaptığı çalışmaların yararlı olduğuna inanırım.				
18. Çevrenin korunması bir vatandaşlık görevidir.				
19. Satın aldığım ürünün satış fişi verilmediğinde satıcıyı uyarır ve fişini isterim.				
20. Piknikte çöplerin etrafa atılmasından rahatsızlık duyarım.				
21. Aldığım ürün bozuk çıktığında firma gerekeni yapmazsa tüketic haklarına müracaat ederim.				
22. Yardım kuruluşlarında görev almak isterim.				
23. Kızılay Kulübü'nün düzenlediği kampanyalara gönüllü olarak katılmak isterim.				
24. Sivil toplum örgütlerinde görev almak isterim.				
25. Dernek, vakıf gibi sivil toplum örgütlerinin yardımlaşma amacıyla çalışmalarını inanırım.				

Ek-4: Akademik Başarı Testi

4. SINIF HAK, ÖZGÜRLÜK VE SORUMLULUK-ADALET VE EŞİTLİK TEMASI BAŞARI TESTİ

1- Aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Tüm insanlar aynı özelliklere sahiptir.
- B) Farklı olmak kötü bir şey değildir.
- C) Zenginler ve fakirler eşit haklara sahiptir.
- D) Kimse kimseden üstün değildir.

2- Sınıf başkanını öğrencilerin oy birliği ile seçilmesi yerine öğretmen kendisi seçmiştir. Öğretmenin bu davranışı aşağıdaki değerlerden hangisine uygun değildir.

- A) Hoşgörü
- B) Adalet
- C) Sevgi
- D) Barış

3- İnsanlarda bulunan aşağıdaki özelliklerden hangisi insanların doğuştan değil kendi seçimleri sonucunda meydana gelen bir özelliktir?

A) Göz rengi	B) Boy
B) Meslek	C) Aile

4- Aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır**?

- A) Öğretmenin boyu kısa olduğu için Aylin'i ön sıraya oturtması.
- B) Toplu taşıma aracında Mustafa'nın yaşlı, gazi, hamile ve çocuklulara yer vermesi.

C) Sınav günü hasta olan Ali'yi öğretmenin başka bir gün sınav yapması.

D) Okul kantininde uzun boyluların ön sıraya alınması.

5- Adaletsizliğe uğrayan bir kişi, sorumluluk bilincinin gereği olarak aşağıdaki davranışlardan hangisini yapmalıdır?

A) Adaletsizlik karşısında sessiz kalmalıdır.

B) Adaletsizlik edeni kendisi cezalandırmalıdır.

C) Kendisine adaletsizlik edeni cezalandırabilmek için başkalarıyla işbirliği yapmalıdır.

D) Adaletsizlik karşısında hakkını alabilmek için bir dilekçe ile yasal yollara başvurmalıdır.

6- Atatürk'ün kadınlara seçme ve seçilme hakkını vermesi, hangi değerle ilgilidir?

A) Eşitlik

B) Hoşgörü

C) Yardımlaşma

D) Özgürlük

7- Aşağıdaki değerlerden hangisi evrensel değerlere örnek olarak **verilemez?**

A)Kıskançlık B)Adalet

C)Hoşgörü D)Sevgi

8- Aşağıdakilerden hangisinin yapılması bireyler arasındaki anlaşmazlıkların büyümesine neden olur?

A) Sorunu görmezden gelmek

B) Karşıdaki kişiye kendini ifade etmesi için fırsat vermek

C) Karşıdaki kişiyle empati kurmaya çalışmak

D) İnsanlara karşı hoşgörölü olmaya çalışmak

9- Aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır**?

- A) Kendi mutluluğumuz için bir başkasının hak ve özgürlüklerini ihlal edebiliriz.
- B) Sorunları şiddete başvurmadan çözmek gerekir.
- C) Toplumsal yaşam iş birliği ve iş bölümünü gerektirir.
- D) Derste herkesin söz hakkı vardır ve eşitlik herkese söz hakkı vermekle sağlanabilir.

10- “..... hakkın gözetilmesi ve yerine getirilmesidir.”

Yukarıda verilen cümlede boş bırakılan yere aşağıdaki kelimelerden hangisi getirilmelidir?

- A) Eşitlik B) Adalet
- C) Saygı D) Sorumluluk

11- “Yasalar önünde herkes haklar bakımındandır.”

Yukarıda verilen cümlede boş bırakılan yere aşağıdaki kelimelerden hangisi getirilmelidir?

- A) Adildir
- B) Haklıdır
- C) Eşittir
- D) Suçludur

12- Kişilerin canını yakmamak, gönlünü kırmamak için insanlar birbirlerine; “kendine yapılmasını istemediğin bir şeyi başkalarına yapma.” Şeklinde tavsiyede bulunurlar. bu söz aşağıdakilerden hangisine örnektir?

- A) Hoşgörölü olmak
- B) Empati yapmak
- C) Eleştirmek

D) Tartışmak

13- “..... İnsan hak ve özgürlüklerini sınırlamak için değil bunların kullanımını düzenlemek için oluşturulmuştur.” **cümlesinde noktalı yere hangi sözcük gelmelidir.**

A) Kurallar

B) Eşitlik

C) Örf ve adetler

D) Oyunlar

14-

*Yaşlılara * Engelli yurttaşlara

*Hamilelere * Çocuklara

Yukarıdaki gruplardan kaç tanesine pozitif ayrımcılık yapılabilir?

A) 1

B) 2

C) 3

D) 4

15- “Bir yarışmada maymun, fil, balık ve köpeğin ağaca tırmanması istenmiştir. Ağaca en hızlı tırmanan hayvan yarışmada birinci seçilmiştir. Bu yarışmada maymun birinci, köpek ikinci, fil üçüncü ve balık sonuncu olmuştur. Balık itiraz etmiş ve bu yarışmanın geçersiz olması gerektiğini söylemiştir.”

Balığa göre bu yarışma neden iptal edilmelidir?

A) Yarışmada eşitsizlik vardır.

B) Balık sonuncu olduğu için Maymunu kıskanmıştır.

C) Bu yarışmada adaletsizlik vardır.

D) Balık diğer yarışmacıları sevmemiştir.

16- Bir insana kültürü, dili, dini ya da ten rengi nedeniyle farklı davranmakdır.

Yukarıda baş bırakılan yere getirilebilecek en uygun kelime aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Adaletsizlik
- B) Saygısızlık
- C) Sevgisizlik
- D) Ayrımcılık

17- Atalarımız Kurtuluş Savaşı'nda düşmanlarla neden savaştı?

- A) Para için
- B) Savaşçı oldukları için
- C) Özgürlük hakkı için
- D) Eğitim hakkı için

18- İnsanların adalet ve hukukla elde ettiği kazançlara ne denir?

- A) Eşitlik
- B) Hak
- C) Sorumluluk
- D) Özgürlük

19- İnsanlar sahip oldukları hak ve özgürlükleri kullanırken en çok neye dikkat etmelidirler?

- A) Her istediğini yapabilmelerine
- B) Kendi fikirlerini başkalarına kabul ettirmeye
- C) Kendilerini mutlu hissetmelerine
- D) Başkalarının haklarına zarar vermemeye

20- Türkler başkalarının düşüncelerine saygı gösterir. Herkesi kendisi gibi düşünmeye kendisi gibi davranmaya zorlamaz.

Bu, Türk milletinin hangi özelliğidir?

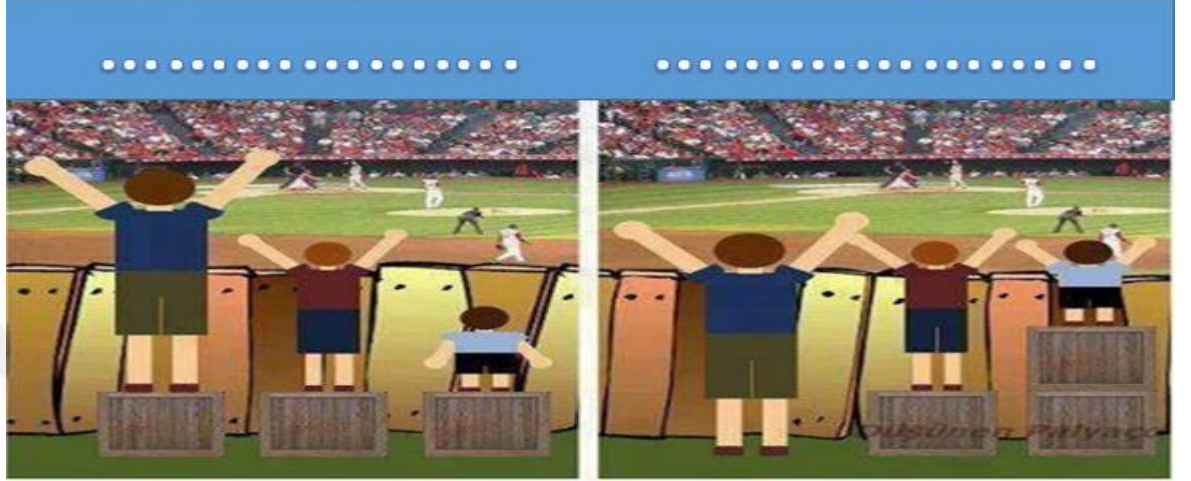
- A) Hoşgörülü olmak
- B) Doğruluk
- C) Çalışkanlık
- D) Yardım severlik

21- İnsanların farklılıkları kimi zaman o insanlara olumsuzluklar getirir. Böyle durumlarda bu insanlara eşit davranmak bu olumsuzlukları ortadan kaldırmaz. Bu durumlarda farklılıkları olan kişilere olumsuzlukları ortadan kaldırmak için yapmak gerekir.

Yukarıda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Eşitlik
- B) Adalet
- C) Pozitif ayrımcılık
- D) Eşitsizlik

22-

Yukarıdaki resimlerde farklı iki durum söz konusudur. Noktalı yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

1. RESİM

- A) Eşitlik
- B) Pozitif ayrımcılık
- C) Adalet
- D) Adalet

2. RESİM

- Adalet
- Ayrımcılık
- Eşitlik
- Hoşgörü

23- Demokratik yönetim için ve vazgeçilmez değerlerdir. Bir yerde demokrasi ve insan haklarından bahsediliyorsa orada bu değerlerin olması gerekir.

Yukarıda bahsedilen demokratik yönetim için vazgeçilmez olan iki değer aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ayrımcılık- pozitif ayrımcılık
- B) Adalet- eşitlik
- C) Hoşgörü-kıskançlık
- D) Savaş- barış

24- aşağıdaki ifadelerden hangisi farklılıklara saygı ile ilgilidir?

- A) Farklı dinlere mensup kişilere saygı göstermek
- B) Yaşlılara karşı saygılı olmak
- C) Kütüphanede yüksek sesle konuşmamak
- D) Hayvanları korumak

25- aşağıdakilerden hangisinde eşitliği sağlamak için bireylere farklı haklar verilir?

- A) Zenginlere
- B) Sporculara
- C) Engelli vatandaşlara
- D) Öğrencilere

26-Aşağıdakilerden hangisi “Hak” Kavramının en doğru tanımıdır?

- A) İnsanların dilediği gibi davranması
- B) İnsanın başkalarına zarar vermeden istediği gibi davranması
- C) insanların özgür yaşaması
- D) adaletli davranmak

27-Bir kişinin kendi davranışlarının sonuçlarını üstlenmeye ne denir?

- A) Sorumluluk
- B)Özgürlük
- C)adalet
- D) eşitlik

28-4. Sınıf başkanlığına aday olan Mehmet hangi hakkını kullanmıştır?

- A)Seçme hakkı
- B) Seçilme hakkı
- C)Eğitim hakkı
- D)Yaşama hakkı

29-Başkasının telefonunu dinleyen birisi hangi insan hakkını ihlal etmiştir?

- A)Yaşama hakkı
- B)Özel yaşamın gizliliği hakkı
- C)Konut dokunulmazlığı hakkı
- D)Seyahat hakkı

30- Aşağıdakilerden hangisi çocuk olarak sahip olduğumuz haklardan biridir?

- A)Çalışma hakkı
- B)Oyun oynama hakkı
- C) Belediye başkanlığına seçilme hakkı
- D)Milletvekili seçilme hakkı

BAŞARILAR ☺

Araştırmacı: Ferhat ALATAŞ

Ek-5: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Yaratıcı Drama Yönetimi İle İlgili Öğrenci Değerlendirme Formu

Sevgili öğrenciler,

Bu değerlendirme formu İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi “Hak, Özgürlük ve Sorumluluk” ünitesine ilişkin yaratıcı drama yöntemiyle işlemiş olduğumuz derslerde yönetime ilişkin duygu ve düşüncelerinizi öğrenmek amacıyla hazırlanmıştır. Sorulara vereceğiniz yanıtlar notla değerlendirilmeyecektir. Değerlendirme formu 6 sorudan oluşmaktadır. Katkılarınız ve paylaştığınız olduğunuz duygu ve düşünceleriniz için teşekkür ederim.

Ferhat Alataş

Araştırmacı

1. “Uygulama sürecinde gerçekleştirilen yaratıcı drama etkinliklerinden beğendiğiniz ve beğenmediğiniz etkinlikleri nedenlerini de açıklayarak belirtiniz?
2. Yaratıcı dramanın “İlkokul 4. Sınıf insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersinde kullanılmasının konuları öğrenmenizi kolaylaştırması açısından düşünceleriniz nelerdir?
3. “ Yaratıcı drama etkinliklerinden hangilerinde zorlandınız? Ne yapılsa daha iyi olabilirdi?
4. Yaratıcı drama etkinliklerinin eğlenceli yönleri hakkında neler düşünüyorsunuz?
5. Arkadaşlarınızla iletişim açısından yaratıcı drama etkinlikleri ne tür katkılar sağlamıştır? Açıklayınız.
6. Yaratıcı drama yöntemi ile işlemiş olduğunuz derslerin diğer derslerde kullanılan yöntemlere göre ne gibi farklılıkları var? Bunları nasıl buluyorsunuz

Ek-6: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu Örnek Öğrenci Kâğıtları

Yaratıcı Drama Yönetimi İle İlgili Öğrenci Değerlendirme Formu

Sevgili öğrenciler,

Bu değerlendirme formu İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi "Hak, Özgürlük ve Sorumluluk" ünitesine ilişkin yaratıcı drama yöntemiyle işlemiş olduğumuz derslerde yönetime ilişkin duygu ve düşüncelerinizi öğrenmek amacıyla hazırlanmıştır. Sorulara vereceğiniz yanıtlar notla değerlendirilmeyecektir. Değerlendirme formu 6 sorudan oluşmaktadır. Katkılarınız ve paylaştığınız duygu ve düşünceleriniz için teşekkür ederim.

Ferhat Alataş
Araştırmacı

1. "Uygulama sürecinde gerçekleştirilen yaratıcı drama etkinliklerinden beğendiğiniz ve beğenmediğiniz etkinlikleri nedenlerini de açıklayarak belirtiniz?
En çok sandığımı etkinlik. Mesajın ve idk baktı samimiyetini; çünkü güzel öğrenme
2. Yaratıcı dramanın "İlkokul 4. Sınıf insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersinde kullanılması konuları öğrenmenizi kolaylaştırması açısından düşünceleriniz nelerdir?
Farkları çok rahat öğrendim. Çünkü öğretmenler yaparak kendileri daha iyi öğretilir ve öğrenir
3. "Yaratıcı drama etkinliklerinden hangilerinde zorlandınız? Ne yapılırsa daha iyi olabilirdi?
Sınıfımız çok büyük olduğu için bilirdim
4. Yaratıcı drama etkinliklerinin eğlenceli yönleri hakkında neler düşünüyorsunuz?
hepsi çok eğlenceliydi, çünkü öğretmenler oyunlar oynadık
5. Arkadaşlarınızla iletişim açısından yaratıcı drama etkinlikleri ne tür katkılar sağlamıştır? Açıklayınız.
Yeni öğretmenler etkileşim halinde olduk
6. Yaratıcı drama yöntemi ile işlemiş olduğunuz derslerin diğer derslerde kullanılan yöntemlere göre ne gibi farklılıkları var? Bunları nasıl buluyorsunuz?
*diğer derslerden çok iyi, çünkü en sevdiğim
çünkü dersler çok güzel geliyor*

Yaratıcı Drama Yönetimi İle İlgili Öğrenci Değerlendirme Formu

Sevgili öğrenciler,

Bu değerlendirme formu İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi "Hak, Özgürlük ve Sorumluluk" ünitesine ilişkin yaratıcı drama yöntemiyle işlemiş olduğumuz derslerde yönetime ilişkin duygu ve düşüncelerinizi öğrenmek amacıyla hazırlanmıştır. Sorulara vereceğiniz yanıtlar notla değerlendirilmeyecektir. Değerlendirme formu 6 sorudan oluşmaktadır. Katkılarınız ve paylaştığınız duygu ve düşünceleriniz için teşekkür ederim.

Ferhat Alataş

Araştırmacı

1. "Uygulama sürecinde gerçekleştirilen yaratıcı drama etkinliklerinden beğendiğiniz ve beğenmediğiniz etkinlikleri nedenlerini de açıklayarak belirtiniz?
Tüm etkinlikleri çok sevdim.
2. Yaratıcı dramanın "İlkokul 4. Sınıf insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi dersinde kullanılması konuları öğrenmenizi kolaylaştırması açısından düşünceleriniz nelerdir?
Dersi samimi daha çok katılımı sağladı
3. " Yaratıcı drama etkinliklerinden hangilerinde zorlandınız? Ne yapılsa daha iyi olabilirdi?
Güzeldi
4. Yaratıcı drama etkinliklerinin eğlenceli yönleri hakkında neler düşünüyorsunuz?
Etkinlikler yaptık. güzel zaman geçirdik
5. Arkadaşlarıyla iletişim açısından yaratıcı drama etkinlikleri ne tür katkılar sağlamıştır?
Açıklayınız. İletişimi daha çok güçlendirdi
6. Yaratıcı drama yöntemi ile işlemiş olduğunuz derslerin diğer derslerde kullanılan yöntemlere göre ne gibi farklılıkları var? Bunları nasıl buluyorsunuz
Eğlenceliydi. Diğer derslerden daha güzeldi

Ek-7: Kişisel Bilgi Formu

Bu anket Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans öğrencisi Ferhat ALATAŞ'ın "YARATICI DRAMANIN İLKÖĞRETİM 4. SINIF İNSAN HAKLARI, YURTTAŞLIK VE DEMOKRASİ DERSİNDE KULLANILMASI" konulu tez çalışması için yapılmaktadır.

Araştırma bilimsel bir nitelik taşıdığından derlenen kişi ve aile bilgileri gizli tutulacaktır. Sorulara objektif ve samimi cevaplar verdiğinizize inanıyorum. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Lütfen soruları tam olarak okuduktan sonra kendinize en uygun olan cevabı işaretleyiniz.

1) Cinsiyetiniz: () Erkek () Kız

2) Nerede doğdunuz?

() Kayseri-Merkez () Kayseri Dışı () İlçe () Köy () Yurtdışı

3) Kaç kardeşiniz var?

() 1 () 2-3 () 4-5 () 5 ve üstü

4) Ailenizde çalışan kişi sayısı kaçtır?

() 1 () 2 () 3 () 5

5) Annenizin eğitimi:

() Okur-yazar değil () İlkokul
() Orta okul mezunu () lise
() üniversite

6) Babanızın eğitimi:

() Okur-yazar değil () İlkokul
() Orta okul mezunu () lise
() üniversite

7) Babanızın mesleği nedir?

() memur () işçi () Esnaf
() Serbest meslek () Diğer.....

8) Annenizin mesleği nedir?

() memur () işçi () Esnaf
() Serbest meslek () Ev kadını () Diğer.....

9) Size göre ailenizin gelir durumu aşağıdakilerden hangisine girer?

() Üst gelir () Orta () Alt

10) Ailenizle birlikteyken en çok hangi aktivitede bulunuyorsunuz? (tek şık işaretlenecek)

- ☐ Sohbet etmek ☐ Gezmek ☐ Televizyon izlemek
☐ Sinema- tiyatroya gitmek ☐ Spor yapmak ☐ Diğer.....

11) Ailenizle olan ilişkinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

- ☐ Çok kötü ☐ Kötü ☐ Orta ☐ İyi ☐ Çok iyi

12) Ailenizle yaşadığınız herhangi bir sorunu ailenize ne sıklıkta yansıtıyorsunuz?

- ☐ Hiçbir zaman ☐ Bazen ☐ Her zaman

13) Ailenizle birlikte günde ortalama kaç saat geçiriyorsunuz?

- ☐ 0-2 ☐ 3-5 ☐ 6-8 ☐ 9 ve üstü

14) Her hangi bir problemle karşılaştığınızda genellikle tavrınız ne oluyor? (Tek şık işaretlenecek)

- ☐ Problemi ben gideririm
☐ Annemden ve babamdan yardım isterim
☐ Çok yakın arkadaşlarımdan yardım isterim
☐ Diğer.....

15) Bu konularda söz hakkından yoksun bırakıldıysanız sizce bunun nedeni nedir? (Tek şık işaretlenecek)

- ☐ Çocuk olduğum için
☐ Yeterince bilgi/ beceriye sahip olmadığım için
☐ Etrafımda çok sayıda insan olduğu için
☐ Geleneklerimize uymadığı için
☐ Diğer (Belirtiniz.....)

16) Sizce ailede çocuğun konumu nedir? (Tek şık işaretlenecek)

- ☐ Anne- babaya itaat etmek
☐ İyi bir evlat olmak
☐ Aile içi huzura katkıda bulunmak
☐ Ev işlerinde anne-babaya yardımcı olmak
☐ Kardeşlerle ilgilenmek, bakımlarını üstlenmek
☐ Diğer.....

17) Bilgisayar mevcudiyeti

- ☐ Var
☐ Yok

TEŞEKKÜRLER

Ek-8: Araştırmada Kullanılan Ders Planları

DERSİN ADI: İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi

SINIF: 4

ÖĞRENME ALANI: Hak, Özgürlük ve Sorumluluk

KAZANIMLAR:

Hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği veya kısıtlandığı durumların çözümünde ne tür sorumluluklar üstlenebileceğine ilişkin örnekler verir

SÜRE: 80 Dakika (2 ders saati)

ARAÇ- GEREÇLER: A4 Kâğıdı, kalem, kutu

YÖNTEM: Yaratıcı Drama

TEKNİK: Doğaçlama, Rol oynama

HAZIRLIK - ISINMA AŞAMASI

1. Etkinlik

İşlenecek olan dersin ilk ders olması sebebi ile öğretmen öğrencilere “drama” kavramının ne çağrıştırdığı hakkında fikirlerini alır ve öğretmen drama hakkında öğrencilere bilgiler verir. Öğrencilere drama’nın aşamalarından bahseder ve 6 hafta boyunca İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi dersini drama yöntemi ile işleyeceğini belirtir.

Öğretmen, öğrencilerin yarım çember olmasını ister. Sırasıyla öğrencilerin ortaya gelmesini ve elini kullanarak havaya doğru, ismini yazmalarını ister. Diğer öğrenciler de havaya yazılan ismi tahmin etmeye çalışır. Etkinliğin ikinci aşamasında bir kişi seçilir. Seçilen kişinin isminin harflerini 3-4 öğrenci - bedensel devinimleriyle gösterir.

2. Etkinlik

Büyükçe bir adam başı çizilir. Çocuklara bu adamın iyi göremediği ve gözlüğe ihtiyacı olduğu belirtilir ve hazırlanmış gözlük resmini uygun şekilde yerleştirmeleri istenir. Çocuklar sıra ile gelirler ve gözleri kapalı olarak, resme gözlük yerleştirmeye çalışırlar. Arkadaşları da sözel yönergelerle ona yardımcı olurlar.

CANLANDIRMA AŞAMASI

3. Etkinlik

Öğrenciler çember olur. Öğrencilere sayma yoluyla 1’den 3’e kadar sayı verilir. 1’lerin, 2’lerin, 3’lerin bir araya gelerek 3 grup oluşturmaları yönergesi verilir.

1. grup, bankada sıra bekleyen insanları canlandırır. 2. grup banka memurlarından oluşur, 3. Grup ise sırayı bozan ve insanların hakkına tecavüz eden, huzuru bozan kişiler olacaktır. Banka memurları bir masanın arkasına oturur. 1. grup önünde sıra olur, Sırayı bozan kişiler farklı tiplerde gelebilirler. Sıradaki öğrenciler de bu kişilere karşı tavırlarını gösterirler hatta oyun kavgaya rolüne kadar gidebilir.

1. Sırayı Bozan Kişi: Bir dakika çok acele bir işim var hemen şunu halledip gideceğim.

Sıradakiler: Lütfen! Sıraya geçer misiniz biz de kaç saattir bekliyoruz, bizim de acelemiz var (Onu sıranın arkasına gönderirler).

2. Sırayı Bozan Kişi: (Yaşlı bir teyze rolünde) Sıranın en önüne geçer ve “Bir dakika evladım sadece bir şey sorup gideceğim”

Sıradakiler: Yaşlı olduğu için teyzeye ses çıkarmazlar.

3. Sırayı Bozan kişi: Sıranın en önüne geçer; burası benim sıram bir işim vardı onu halletmek için ayrılmıştım.

Sıradakiler: İyice sinirlenirler.

4. Sırayı Bozan Kişi: Hiçbir mazeret belirtmeden sıranın en önüne durur ve itirazlara aldırmaz, böylece kavgaya patlak verir.

5. Banka memuru rolünde ki öğrenci: (sıradakilere aldırış etmez başka işlerle uğraşır, sıradaki insanları gereksiz yere bekletir, sorumluluğunu tam olarak yerine getirmez)

Değerlendirme:

Öğrenciler sınıf içerisinde çember olur ve öğretmen oyun sonunda öğrencilerin duygu ve düşüncelerini alır.

- Bu kişiler sırayı ihlal edince neler hissettiniz?
- Sırada beklerken birinin sıranızı alması nasıl bir duygu?
- Çok kızdınız mı?

- Günlük hayatta böyle Şeyler baŐınıza geliyor mu?
- O zaman ne yapıyorsunuz?
- Böyle kişiler insanların hakkına mı giriyor? Neden?
- (Sırayı bozanlara) böyle bir davranışı yaparken hiÇ utanma hissettiniz mi?
- Günlük hayat da böyle alışkanlıklarınız var mı?
- Bu Şekilde kurallara uymayan kişiler, topluma nasıl zarar verebilir?
- Toplumsal hayatın kurallarından bazılarını sayınız?
- Toplumda huzurlu ve mutlu olabilmek iÇin nelere dikkat etmeliyiz?

DERSİN ADI: İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi

SINIF: 4

ÖĞRENME ALANI: Hak, Özgürlük ve Sorumluluk

KAZANIMLAR: Hak ve özgürlüklere saygı gösterir

SÜRE: 80 Dakika (2 ders saati)

ARAÇ- GEREÇLER: Kâğıt, kalem ve kostümler

YÖNTEM: Yaratıcı Drama

TEKNİK: Doğaçlama, rol oynama

HAZIRLIK-ISINMA

1. Etkinlik

Gruptan müzik eşliğinde ritimle yürümeleri istenir. Daha sonra liderin verdiği yönergelerle göre ayak parmaklarının ucunda, topuğuna basarak, ayakların dış kenarına basarak ve ayakların iç kenarına basarak yürünür

2. Etkinlik

Öğrenciler sınıfta istedikleri yönlerde yürürler. Öğretmenin işaretiyle en yakınındaki arkadaşlarıyla kol kola girerler ve eş olup yürümeye devam ederler. Önlerine gelen iki öğrenciye yol vermeyerek onları engellemeye çalışırlar. Daha sonra, öğretmenin işaretiyle, üç öğrenci kol kola girer ve yürümeye devam eder. Önlerine gelen üç öğrenciye yol vermeyerek onları engellemeye çalışır. Son olarak, öğretmenin işaretiyle dört öğrenci kol kola girer ve yürümeye devam eder. Önlerine gelen dört öğrenciye yol vermemeye ve onların geçişlerini engellemeye çalışır. Oyun öğretmenin işaretiyle bitirilir.

CANLANDIRMA AŞAMASI

3. Etkinlik

Öğrenciler 1-2-3-4-5-6 şeklinde saydırılarak altı gruba ayrılır. Grupların çember oluşturacak şekilde yer almaları istenir. Her bir gruba farklı bir ifade görevi verilir. Öğretmen aşağıdaki yönergeleri verir ve öğrencilerin görevlendirdikleri duygu ifadelerini bu durumlarda canlandırmaları istenir.

1. Kütüphanede yüksek sesle konuşan Ali ve Ayşe'den rahatsız olan öğrenciler.
2. Murat'ın okul kantininde sıraya geçmeyip arkadaşlarının önüne geçmesi ve bu durumdan arkadaşlarının rahatsız olması.

3 Merve'nin ev ödevlerini yapmaması üzerine ailesinin ve öğretmenin bu durumdan rahatsız olması

4 8 yaşındaki Ömer'in ailesi tarafından bir işte çalıştırılması

5 Sınıfta çok konuşarak dersin işlenmesini engelleyen Esra ve Deniz

6 Müzik sesini aşırı derecede açıp komşusunu rahatsız eden Hakan

Her durum değişiminde grupların kendisinden bir sonraki grubun ifadesini canlandırması (bir grup ilk durumda birinci canlandırmayı yapmış ise 2. durumda ikinci canlandırmayı yapar, 3. durumda üçüncü canlandırma, 4. Durumda dördüncü canlandırma, 5.inci durumda beşinci canlandırma, 6. Durumda ise altıncı canlandırmayı yapar.) Etkinlik sonunda hangi duyguları duruma uygulamakta zorlanıldığı, hangilerinde zorluk yaşanmadığı ve nedenleri öğrencilere sorulur.

DEĞERLENDİRME

Dersin sonunda öğrencilerden çember içinde rahat edebilecekleri bir konumda durmaları istenir. Çember oluşturulduktan sonra gün içinde yapılan etkinlikler hakkındaki düşünceleri, bu etkinliklerden neler öğrendikleri, çıkarımları, ders içeriği hakkında duygularını belirtmeleri istenir ve ders sonlandırılır.

DERSİN ADI: İnsan Hakları Yurttaşlık Ve Demokrasi

SINIF: 4

ÖĞRENME ALANI: Hak, Özgürlük ve Sorumluluk

KAZANIMLAR:

Hak ve özgürlüklerin kullanılmasının birlikte yaşama kültürüne etkisini değerlendirir

SÜRE: 80 Dakika (2 ders saati)

ARAÇ- GEREÇLER: A4 Kâğıdı, kalem, kutu

YÖNTEM: Yaratıcı Drama

TEKNİK: Doğaçlama, Rol oynama

HAZIRLIK - ISINMA AŞAMASI

Öğrenciler sınıf içerisinde karmaşık bir şekilde yürürler. Öğretmenin komutuyla en yakınında bulunan arkadaşı ile kol kola girer ve eş olup yürümeye devam ederler. Önlerine gelen iki öğrenciye yol vermeyerek onları engellemeye çalışırlar. Daha sonra, öğretmenin işaretiyle, üç öğrenci kol kola girer ve yürümeye devam eder. Önlerine gelen üç öğrenciye yol vermeyerek onları engellemeye çalışır. Son olarak, öğretmenin işaretiyle dört öğrenci kol kola girer ve yürümeye devam eder. Önlerine gelen dört öğrenciye yol vermemeye ve onların geçişlerini engellemeye çalışır. Oyun öğretmenin işaretiyle bitirilir. Öğrencilere yürüyüş sırasında, yürüyüş grubu oluşturduklarında ve yürüyüşleri engellendiğinde neler hissettikleri sorulur. (Ulubey, 2015)

CANLANDIRMA AŞAMASI

Sınıf 1-2-3-4-5-6 şeklinde saydırırlarak 6 gruba ayrılır. Gruplara birer kâğıt verilir ve kâğıtlara öğrencilerin, hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği ya da kısıtlandığı durumlarda hissettiklerini anlatan öykü, resim, şiir yazmaları istenir. Her gruba eşit süre verilir ve süre bitince kâğıtlar el değiştirir (resim yapan grup şiirden devam eder, şiir yazan grup anıdan devam eder, öykü yazan grup ise resimden devam eder.) Süre bitince tüm kâğıtlar toplanır ve her grup bir kâğıdı seçmesi istenir. Her grup bir kâğıt seçtikten sonra kâğıt içinde yazılı olan durumu canlandırmaları istenir. Her öğrencinin canlandırması bittikten sonra her gruba; arkadaşlarınızın yaptığı canlandırma sizin duygularınızı tam olarak karşıladı mı?

Hak ve özgürlüklerimiz nelerdir? Hak ve özgürlüklerimiz birlikte yaşamamız için önemli midir? Neden? Siz farklı olarak neler hissediyorsunuz? Gibi sorular sorulur.

DEĞERLENDİRME

Dersin sonunda öğrencilerden kendi grubundan ayrılmadan oturmalarını söylenir. Her gruba bir kâğıt dağıtır ve etkinliklerde geçirdikleri süreç düşünüldüğünde hak ve özgürlüklerinin kısıtlandığı ve ihlal edildiği durumlarda öncelikle nelere gereksinim duyulduğu ve sonrasında nelerin düşünüleceği üzerinde kâğıda yazmaları gerektiğini ifade eder. Gruplar yazdıklarını okur ve bunlar üzerinde konuşulur.

DERSİN ADI: İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi

SINIF: 4

ÖĞRENME ALANI: Hak, Özgürlük ve Sorumluluk

KAZANIMLAR: İnsanın kendine, ailesine, insanlara, arkadaşlarına, diğer insanlara, doğaya, çevreye, hayvanlara ve insanlığın ortak mirasına karşı sorumluluklarına yer verilmelidir

SÜRE: 80 Dakika (2 ders saati)

ARAÇ- GEREÇLER: Kâğıt, kalem ve kostümler

YÖNTEM: Yaratıcı Drama

TEKNİK: Doğaçlama, Rol oynama

HAZIRLIK - ISINMA AŞAMASI

Öğretmen, okulun bahçesinde “Meyve Sepeti” oyununu oynayacaklarını söyler. Grup çember olur. Bir tebeşir yardımı ile herkesin durduğu yer işaretlenir. Grup lideri herkese bir meyve ismi verir. Örneğin; elma, armut, çilek gibi. Grup lideri çemberin içindedir ve ebenin kendisi de bir meyve ismi alır. Ebe istediği bir meyvenin ismini söyler. Örneğin; “elma” der. Çemberdeki bütün elmalar yer değiştirir. Elmalar yer değiştirirken ebe de çemberde yer kapmaya çalışır. Bir kişi yer kapamadığı için açıkta kalacaktır. Bu açıkta kalan kişi ebe olur ve çemberin ortasına gelir. Çemberin ortasına geldiğinde, o da bir meyve ismi söyler. Örneğin elma ya da armut, ya da muz, der. Oyun böyle devam edebileceği gibi çemberin ortasına gelen ebe, iki meyve ismini aynı anda söyleyebilir ya da “Meyve Sepeti” diyerek çemberdeki herkesi oyuna katabilir(Adıgüzel, Çakır İlhan ve Okvuran, 2004, s.41).

CANLANDIRMA AŞAMASI

Öğrenciler sınıf liste sırasına göre 4 guruba ayrılır. “ farklılıklarımız” konulu bir etkinlik yapılacağı söylenir. Gruplara ayrı ayrı konu başlıkları verilir ve her guruptan kendi konu başlığıyla ilgili resim çizmeleri istenir. 5 dakikada bir grubun konu başlığı değişir ve bir sonraki grup yarım kalan resmi devam ettirir. Öğrenciler resimlerini tamamladıktan sonra 1-2-3-4 şeklinde saydırılarak 4 gruba ayrılır ve her gruba bir resim verilerek canlandırmaları istenir.

Konu başlıkları:

1-fizksel farklılıklarım

2-duygusal farklılıklarım

3-ilgisel farklılıklarım

4-yeteneklerime göre farklılıkları

DEĞERLENDİRME:

Sınıf çember olacak şekilde öğretmenin etrafında toplanır. Her öğrenciye sırasıyla şu sorular sorulur:

1- Herkes farklı mıdır?

2- Tüm insanların aynı olmasını ister miydiz? Neden?

3- Sizin farklılığınız var mıdır? Farklı olduğunuz özellikler nelerdir?

Her turda bir soru sorulur.

DERSİN ADI: İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi

SINIF: 4

ÖĞRENME ALANI: Hak, Özgürlük ve Sorumluluk

KAZANIMLAR: Adalet ve eşitlik kavramlarını birbiriyle ilişkili olarak açıklar

SÜRE: 80 Dakika (2 ders saati)

ARAÇ- GEREÇLER: Kâğıt, kalem ve kostümler

YÖNTEM: Yaratıcı Drama

TEKNİK: Doğaçlama, Rol oynama

HAZIRLIK - ISINMA AŞAMASI

Sınıf liste numaralarına göre 2 ye ayrılır. Liste numarası çift olan öğrenciler A gurubu, liste numarası tek olan öğrenciler ise B gurubunu oluşturur. A Grubu 2dk boyunca sınıfta müzik eşliğinde istedikleri şekilde müziğin ritmine uygun bir şekilde hareket ederek yürür. (eller havada, dönerek vb.) daha sonra B gurubu da A grubunun yaptıklarını aynen yapmaya çalışarak onları takip eder. 2 dk. sonra tekrar grup yer değiştirerek etkinlik tekrar edilir.

CANLANDIRMA AŞAMASI

Resimleri oyunlaştırma (Dramatizasyon)

Öğrenciler saydırılarak 4 gruba ayrılır ve 2 grup adalet. Diğer 2 grup ise eşitlik olarak adlandırılır. Gruplara kendi isimlerine göre adalet ve eşitlik ile alakalı resimler verilir ve canlandırmaları istenir.

DEĞERLENDİRME:

Konuşma Halkası

1. Öğrenciler halka oluşturacak şekilde oturtulur.
2. Konuşma halkasında şu sorular sorulur:
 - resimleri yorumlamada zorlandınız mı?
 - sizce eşitlik ve adalet aynı şey midir?
 - her zaman adaletli davranmamız gerektiğinin bilincinde misiniz?
 - hayatınızda hiç eşitliksizliğe uğradınız mı?
3. her soru bir turda konuşulur.

DERSİN ADI: İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi

SINIF: 4

ÖĞRENME ALANI: Hak, özgürlük ve sorumluluk

KAZANIMLAR: Hak ve özgürlüklerini kullanabilen ve kullanamayan çocukların yaşantılarını karşılaştırır.

SÜRE: 80 Dakika (2 ders saati)

ARAÇ- GEREÇLER: Kâğıt, kalem ve kostümler

YÖNTEM: Yaratıcı Drama

TEKNİK: Doğaçlama, Rol Oynama

HAZIRLIK-ISINMA

Çocuklar halka olurlar. Bir şapka müzik eşliğinde kafadan kafaya dolaşır. Müzik durduğunda şapka kimdeyse bir şarkı söyler.

CANLANDIRMA AŞAMASI

Öğretmen sınıfa girer ve “Çocuklar bugün sizinle günlük hayatta çok sık karşılaşılan bir durumu canlandıracağız” der.

Öğretmen, çocuklar! Dünyada bütün insanlar hak ve özgürlükler bakımından eşittir, şeklinde konuya giriş yapar.

Öğrencilerin çember olması ve 1’den 4’e kadar saymaları istenir... 1’lerin, 2’lerin, 3’lerin, 4’lerin bir araya gelerek 4 grup oluşturmaları istenir ve 4 ayrı senaryo verilir. 1. Grubun konusu, cinsiyet özgürlüğü ve eşitliği; 2. Grubun konusu, deri rengi özgürlüğü ve eşitliği; 3. Grubun konusu, ekonomik özgürlüğü ve eşitlik; 4. Grubun konusu ise, dini inanç özgürlüğü ve eşitliği konuları ile ilgili canlandırma yapar.

DEĞERLENDİRME:

Yapılan drama etkinliğinin ardından Öğrenciler 2 guruba ayrılır ve her guruba büyük kâğıtlar üzerine, etkinlikte yaşadıkları yaşantılar ile ilgili olarak resim yapmaları istenir. Grup çalışmasını tamamladıktan sonra, yaptıkları resimde anlatmak istedikleri düşünce ve bilgileri, hem birbirleriyle hem de öğretmenleriyle paylaşırlar.

Uygulama Fotoğrafları

Hazırlık – Isınma

Fotoğraf 1.Öğrenciler “görmeden gözlük takma” etkinliğini uygularken

Fotoğraf 2. Öğrenciler beden diliyle isimlerinin baş harflerine göre alfabetik bir şekilde sıraya geçerlerken

Fotoğraf 3. Çeşitli alanlarda ve şekillerde yürüme etkinliği uygulanırken

Canlandırma

Fotoğraf 4. Öğrenciler “rol oynama” çalışmasını uygularken

Fotoğraf 5. Öğrenciler “rol kartı” etkinliğini uygularken

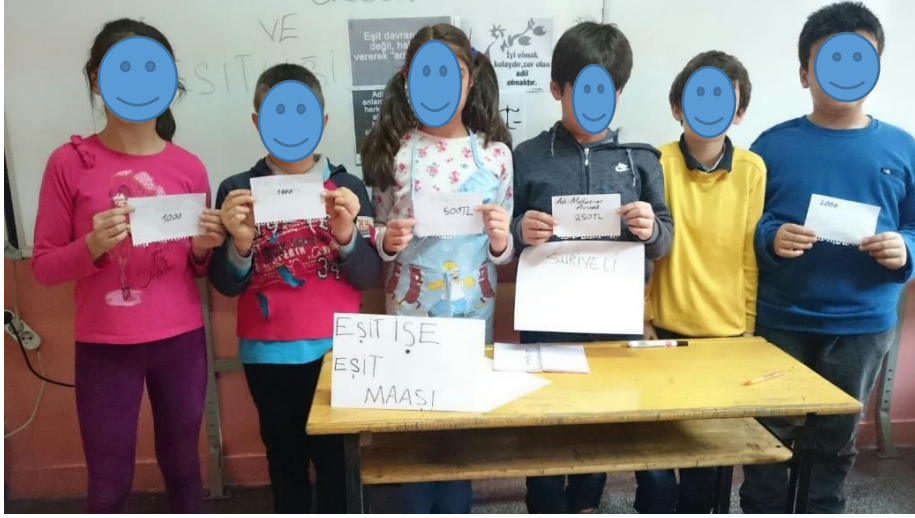
Fotoğraf 6. Öğrenciler “anılarımızı canlandıralım” etkinliğini uygularken

Fotoğraf 7. Öğrenciler “farklılıklarımız” konulu etkinliği uygularken

Fotoğraf 8. Öğrenciler “resimleri oyunlaştırma” etkinliğini uygularken

Fotoğraf 9. Öğrenciler “eşitlik” konulu etkinliği uygularken

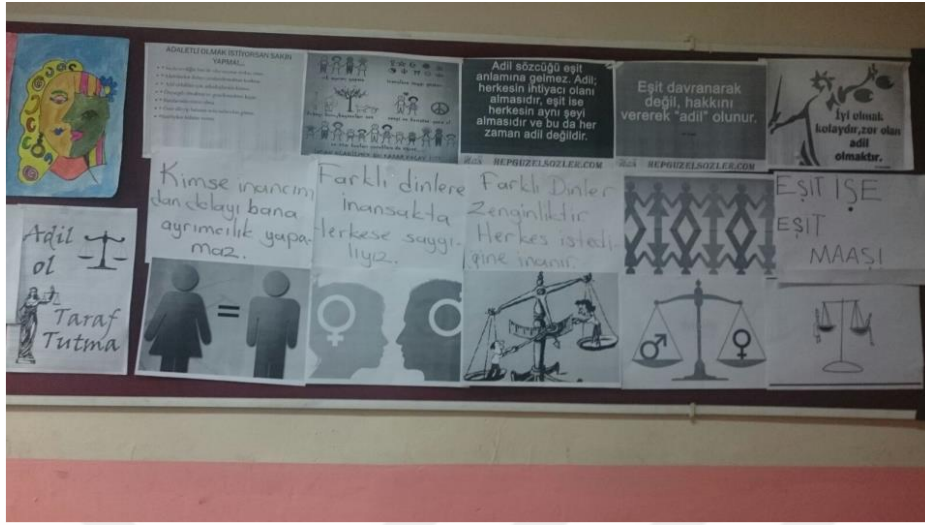
Değerlendirme

Fotoğraf 10. Hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği veya kısıtlandığı durumların çözümünde ne tür sorumluluklar üstlenebileceğine ilişkin örnekler verilerek değerlendirilirken

Fotoğraf 11. Ders sonunda sınıf içerisinde çember oluşturarak ders içeriği hakkında duygularını belirtirlerken

Fotoğraf 12. Öğrencilerin etkinlikte yaşadıkları yaşantılar ile ilgili olarak yaptıkları resimler

Ek- 10: ÖZ GEÇMİŞ

Adı, Soyadı	Ferhat ALATAŞ	
Doğum Yeri ve Yılı	Kayseri/Özvatan, 1991	
Medeni Durumu	Evli	
Bildiği Yabancı Dil ve Düzeyi	İngilizce, Orta	
Öğrenim Durumu	Başlama-Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lisans	2010-2014	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü
Yüksek Lisans	2016-.....	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı
Çalıştığı Kurumlar	Emniyet Genel Müdürlüğü	
İletişim (e- posta)	Ferhatalatas38@gmail.com	
Yayınlar	Turan, İ., İşyar, Z. ve Alatas, F.(2015) Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders Anlatımında Yerel Tarihe Verdikleri Önem (Rize Örneği) VII. Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi'nde sunulan bildiri,Nevşehir. Turan, İ., İşyar, Z. ve Alatas, F.(2015) Sosyal Bilgiler Öğretiminde, Sosyal Ağların Kullanımı (Rize Örneği) VII. Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi'nde sunulan bildiri, Nevşehir. Turan, İ. ve Alatas, F. (2018) Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin Yerel Tarihe Bakış Açısı (Mardin Örneği) III. Uluslararası Kültür ve Medeniyet Kongresi'nde sunulan bildiri, Mardin.	